

HET LAND VAN NEVELE

DRIEMAANDELIJK TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDIGE KRING

**DECEMBER
2019**

**JAARGANG
L**

**AFLEVERING
4**

AFGIFTEKANTOOR 9850 NEVELE
P005093

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

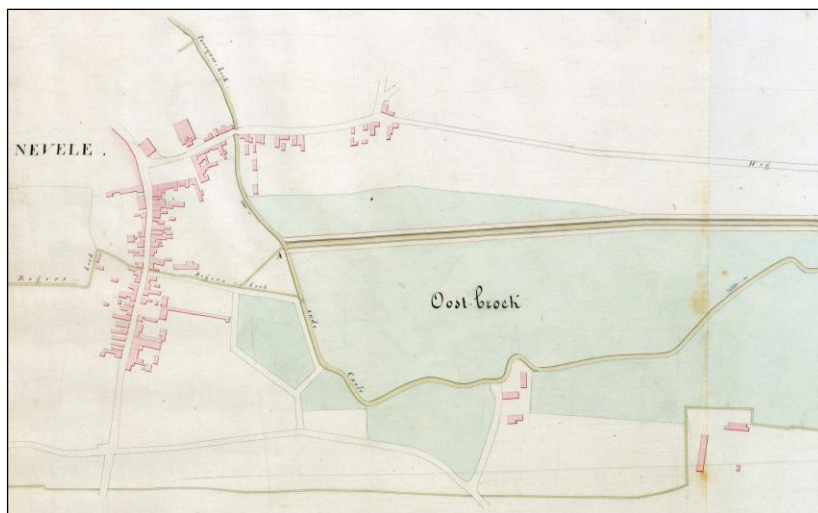
INHOUD

J. LUYSSAERT	
Graven van het Schipdonkkanaal tussen Deinze en Merendree (1847-1850)	3
A. BOLLAERT	
Het Schipdonkkanaal tussen Deinze en Merendree, een beeldig verhaal	35
R. LUTTENS	
Graven Schipdonkkanaal isoleerde inwoners wijk Velde en het huis Van Holsbeke	69
A. BOLLAERT	
Een bezoek aan Moline, waar landverhuizers uit het Land van Nevele een nieuwe thuis vonden	72
A. BOLLAERT	
Evarist Lovaert wilde de grote Cavallé-Coll een loer draaien	86
S. DE GROOTE	
75 jaar geleden: weerstanders verrast door Duitsers in Bachte-Maria-Leerne	96
Verslag	98

GRAVEN VAN HET SCHIPDONKKANAAL TUSSEN DEINZE EN MERENDREE (1847-1850)

Inleiding

Als leidraad bij dit artikel heb ik de publicatie van Hugo Van den Abeele, *Het kanaal van Schipdonk*¹ gebruikt. Als Deinzenaar legde Van den Abeele de klemtoon op de werken in Deinze en omgeving. Dank zij zijn voortreffelijke bronnenopgave² kon ik na lectuur van de pakken brieven en andere documenten zijn werk aanvullen met feiten en gegevens over onze Nevelse gemeenten.

*Op deze kaart ziet men duidelijk de samenvloeiing van de Reigersbeek, de Poekebeek, de Oude Kale en het nieuw gegraven Nevels Vaardeken (d.i. de voorloper van het Schipdonkkanaal) in Nevele.
(Fragment uit een kaart van 16 juni 1830, uit RAG, Kaarten en Plannen)*

¹ H. Van den Abeele, *Het kanaal van Schipdonk*, in KOK, Deinze, 1940.

² Rijksarchief Gent, Provinciaal archief 1830-1850.

Wat voorafging

In 1831 werd het Nevels Vaardeken opnieuw gegraven maar na enkele jaren bleek dit weer eens geen oplossing te bieden voor de geregelde overstromingen. Door het verwaarloosde onderhoud en de groeiende aanslibbing van de bedding kwamen de landerijen telkens opnieuw onder water te staan. In het eerste halfjaar van 1841 stonden drie keer na mekaar tienduizenden hectaren meersen blank. Ingrijpende en doeltreffende maatregelen drongen zich op.

Lezersbrief van Herman Loveling, schepen van Nevele

In een bijdrage opgenomen in de Gazette van Gent van 28 mei 1841 schrijft Loveling *'dat door den aanhoudenden regen alle de schoone en kostelijke meerschen, van Deynze tot Gend en van Deynze langs Nevele tot aen de Brugsche Vaert, onder water staen, en de landman zich genoodzaekt vind van nu af het gras af te maeyen, wil hij het niet verrot zien.'* Loveling drukt de wens uit dat de gemeentebesturen mekaar de hand zouden reiken en *petitioneren opdat het een of ander plan ten uitvoer gebracht worde.*

Zijn oproep leidde ertoe dat in de loop van de volgende maand een bijeenkomst plaats vond van de burgemeesters van het kanton Nevele samen met Eugène de Kerchove de Denterghem, Bernard Peeters, August Verkest en leden van de provincieraad van Oost-Vlaanderen om zich te beramen over *'maetregelen om te bekomen dat men de Caele of het Nevelsch Vaerdeken, bevaerbaer zoude maeken'*. Met bevaarbaar maken werd bedoeld het vaardeken verbreden.

En reeds op 4 juli 1841 kwamen de plaatselijk besturen van Deinze, Nevele, Zeveren, Machelen, Olsene, Zulte Gottem, Grammene, Meigem, Bachte-Maria-Leerne, Drongen, Vosselare, Poesele, Landegem, Petegem en Merendree samen en drukten de wens uit dat een kanaal zou worden gegraven om de doorstroming van het water in de kantons Deinze en Nevele te vergemakkelijken en ook om de landbouw en de scheepvaart op die manier te bevorderen. Zij vragen aan de voorzitter en leden van de provincieraad van Oost-Vlaanderen om hun verzoek aan het ministerie van Openbare Werken te steunen.

De volledige tekst van dit Franstalige verzoekschrift werd in 1841 uitgegeven door L. J. Delahaye drukker uit Deinze onder de titel *'Verzoekschrift gericht tot de Belgische Senaat, door eenige Vlaamse gemeenten door overstromingen geteisterd'*.

Uit deze tekst vertalen we hierna de belangrijkste paragrafen.

De grote jaarlijkse overstromingen, ook in de zomer, veroorzaken grote schade vooral voor de aangelanden van de *Caele* en *Reygersbeek* tussen Deinze en de Brugse Vaart in Merendree.

Zij vragen dat dit ophoudt en brengen een oud project onder de aandacht van de minister dat een eind zou kunnen maken aan de overstromingen. Het gaat erom een kanaal te graven dat vertrekt in Deinze aan de samenvloeiing van de *Stads-Kaendel* en de *Leie*, door Nevele passeert en uitmondt in de Brugse Vaart op wijk Durme in Merendree. Dit kanaal zou ongeveer 13.000 m lang zijn, in plaats van de afstand van 40.000 m die de bochtige Leie aflegt tussen Deinze en Gent.

Het vak tussen Nevele en *Sluyzekens-Brugge* op de grens van Deinze zou gemakkelijk kunnen gegraven worden door de loop van de *Caele* en de *Reygers-Beke* te volgen die een gemiddelde breedte hebben van 4,5 m. Het resterende deel dat 980 m lang is, zou moeten gekanaliseerd worden op het grondgebied van Deinze, vertrekkend aan *Sluyzekens-Brugge* en in een rechte lijn tot de *Stads-Kaendel* langs de kant van herberg de *Aelkarre*. Vanaf hier zou op beide oevers een weg moeten blijven, op de rechteroever tot aan de *Groenen Weg* en op de linkeroever tot aan de *Meulebroekstrate*. Het zou zeker noodzakelijk zijn om de onderdoorgang onder de weg Deinze-Tielt te vernieuwen omdat hij te smal is voor kleine boten.

Het graven van dit kanaal zou bijzonder grote voordelen bieden aan de gemeenten Merendree, Landegem, Nevele, Vosselare, Bachte-Maria-Lerne, Zeveren en omstreken.

De kosten voor het graven van dit kanaal zijn gering, wat hierna wordt aangetoond.

1. Het kanaal is al gegraven vanaf Nevele tot aan de Brugse Vaart over een afstand van 7.090 m. De breedte van dit gedeelte dat eigendom is van de provincie, bedraagt 20 à 25 m. Het zou volstaan om het kanaal met drie meter te verbreden.
2. Er zouden maar twee bruggen moeten gebouwd worden: een in Merendree en een in Landegem, op voorwaarde dat het kanaal onder de bestaande spoorwegbrug in Landegem breed genoeg is voor kleine boten.
3. Het gedeelte van Nevele naar Deinze zou een lengte hebben van 7.130 m en een breedte van 15 m. Er zouden drie bruggen moeten gebouwd worden: een in Nevele, een aan de *Muelebroekstraet* tussen Meigem en Bachte-Maria-Lerne en een derde op de staatsbaan van Deinze naar Tielt, bij herberg de *Aelkarre*.

4. Er moet ook een bedrag worden voorzien voor de bouw van twee sluizen: een op de samenvloeiing van het kanaal met de Leie en een op de samenvloeiing met de Brugse Vaart.

De prijs zou 158.000 fr. bedragen in plaats van de 440.000 fr. om de Leie te kanaliseren.

Aan de minister wordt gevraagd zo vlug mogelijk opdracht te geven tot het uitvoeren van de werken op kosten van de staat.

Van het verbreden van het Nevels Vaardeken was echter voor de minister geen sprake meer. De oude wens om een nieuw kanaal te graven dat de Leie in Deinze zou verbinden met de Brugse Vaart op de wijk Schipdonk in Merendree werd eenparig als de beste oplossing voorgesteld.

Op 8 juli 1841 nam de provincieraad de beslissing om dit voorstel aan de minister van Openbare Werken voor te leggen, maar hoofdingenieur Mathias Wolters van de provincie Oost-Vlaanderen gaf de opdracht om een nieuwe studie te maken. In augustus 1842 werd een nieuw ontwerp aan de minister overgemaakt. De doorsnijding van de Leie naar Sluizekensbrug zou vervangen worden door een volledige kanalisatie van de Stadskaandel.

Op dit voorstel kwam kritiek in de Gazette van Gent van Bernard Callier uit Deinze. Hij verdenkt er sommige inwoners van Deinze van *“begerende de afleidingsvaert aen hunne achterdeur te zien vloeyen, om alzoo gemakkelijk en goeden koop hunne provisien van hout, kolen, kalk, steenen, pataters, enz. in te zamelen en tevens ten hoogen prijze een deel van hunne grasplaintjes en onnuttige agtererven te ceederen”* en vroegen aan het Staatsbestuur om *“t hunnen gerieve de afleidingsvaert tot eene aenbrengingsvaert te doen dienen”*.

Niet enkel Callier stond vijandig tegenover dit ontwerp, ook bij het Comité van Bruggen en Wegen werd het koel onthaald, vooral de prijs van het bestek 1.170.000 fr. schrikte af en aan ingenieur Wolters werd gevraagd om het project om te werken en tot een schappelijke prijs terug te brengen.

Op 15 juni 1843 werd het nieuw ontwerp in de provincieraad besproken. Ook vroeg de minister van Openbare Werken aan de gouverneur of de gemeenten bereid waren tussen te komen in de uitgaven voor het graven van het kanaal.

Bernard Callier

Hij werd geboren te Deinze op 7 maart 1791 als twaalfde kind (en zevende zoon) van Engelbert Callier uit diens derde huwelijk met Dorothea Sophia Roels.

Over Bernards jeugd is nagenoeg niets bekend, ook niet waar en wanneer hij school heeft gelopen.

Met de jaargang 1811 werd de 20-jarige Bernard Callier opgeroepen voor de nationale militieloting. Op 25 maart van dat jaar werd hij 'ingeloot', maar hij liet zich 'vrijkopen' of vervangen, m.n. door ene Joseph De Clerck, die in Calliers plaats dienst nam bij het 8e Rgt. Lansiers van *la Grande Armée*. Deze plaatsvervanger heeft daarna waarschijnlijk vaandelvlucht gepleegd als deserteur, want twee jaren later, in maart 1813, ging Bernard Callier zelf in dienst, m.n. in het 88e Linierregiment.

Vanaf 1819 vinden we hem aangesteld als gemeentesecretaris van Petegem en blijft er in die functie tot 1830.

Op 7 november 1828 slaagt de 30-jarige Bernard Callier in een (staats-) examen voor landmeter. Maar heeft hij het getuigschrift van erkend landmeter ook effectief gebruikt om het beroep zelf uit te oefenen? We weten het niet.

En dan breekt, in de septemberdagen van 1830, in Brussel de revolutie uit: het begint met heimelijk uitgelokte en goed georganiseerde rellen van Fransgezinde - voornamelijk Luikse en Brusselse - separatisten, gevolgd door volkse opstanden die aanvankelijk door de burgerij met een inderhaast gevormde burgerwacht in bedwang werden gehouden. Maar de opstand slaagt en reeds op 4 oktober 1830 wordt door de voorlopige regering de onafhankelijkheid van België geproclameerd.

Bernard Callier heeft voor de revolutie gekozen en hij komt zelfs meteen naar de voorgrond, op een vertrouwenspost, althans op het plan van zijn provincie. Hij was inderdaad op 8 oktober 1830, samen met Charles-Louis Spilthoorn en met de Gentse baron Louis Coppens, aangesteld als een van de drie commissarissen voor Oost-Vlaanderen, zulks in afwachting dat de Belgische regering daar een nieuwe provinciegouverneur zou aanstellen. Ook na het beëindigen van de revolutie van 1830 bleef Callier revolutionair gezind, en zelfs - allicht onder invloed van Spilthoorn - met een 'republikeins' tintje. In 1831 - hij was toen sinds 5 februari van dat jaar president van de Kantonale Raad van de Burgerwacht van het kanton Deinze - organiseerde hij er een petitie tot het uitroepen van een republiek en daartoe verzamelde hij niet minder dan 187 Deinse handtekeningen onder deze 'Act der

Belgische Nationale Unie', waarin de staatsvorm van republiek wordt voorgesteld als enig middel om de onafhankelijkheid van het land te handhaven.

Zijn aandeel in het welslagen van de Belgische revolutie is, al bij al, relatief beperkt gebleven, en heeft uiteindelijk niet gezorgd voor een doorstoot naar de nationale politiek zelf. De rest van zijn levensverhaal zou zich in zijn geboortestad Deinze afspelen.

Bernard Callier was intussen ook bijzonder actief in de Deinse gemeenteraad. Op 18 november 1830 werd in Deinze een nieuwe gemeenteraad gekozen. De oud-apotheker Augustin Arnold Lucas Claes, burgemeester geworden in januari 1815 en in 1830 reeds 72 jaren oud, bleef zijn functie behouden (tot 1833), maar Jan Baptist Delcroix en Bernard Maenhout, schepenen sinds 1818 resp. 1822, werden niet herverkozen en moesten de baan ruimen voor twee nieuwelingen: de 'landbouwer en zakenman' Frans-Bernard Callier en de notaris Louis Joseph Verhulst.

Zij waren, naast de 72-jarige burgemeester Claes, nog relatief jong in jaren: Callier was er 39 bij zijn aanstelling tot schepen, Verhulst was er al 48.

In de gemeenteraadsverkiezingen van 14 juli 1836 was Bernard Callier opnieuw kandidaat, maar hij werd niet herkozen. Hij zou trouwens 'onopvallend' verdwijnen.

In de late jaren 1850 zou Bernard Callier zich opnieuw met de stedelijke politiek in Deinze gaan bemoeien, ditmaal niet als republikein, maar als liberaal.

Hij werd voorzitter van de 'Grondwettelijke Liberale Vereeniging van het kanton Deynze' die gesticht werd op 3 november 1857 in de herberg 'De Trombone'.

Op de ledenlijsten vanaf 1878 echter komt de naam van Bernard Callier (hij was toen al 87 jaren oud!) helemaal niet meer voor, zelfs niet als gewoon lid.

Bernard Callier, op latere leeftijd als welgesteld rentenier levend, was in zijn geboortestad een 'notabele', een man met aanzien. Het aanzien dat hij genoot, was ten dele aan zijn maatschappelijke positie, maar voornamelijk ook aan zijn bezittingen, zijn welstand toe te schrijven.

Bron: P. Huys, Frans Bernard Callier (1791-1885), in *Jaarboek Dunsa*, 2017.

Financiële tussenkomst van de gemeenten?

Alle besturen van de betrokken gemeenten beraadslaagden in de loop van 1843 over hun eventuele tussenkomst in de kosten van de graafwerken. Hierna volgt een samenvattend overzicht van de beraadslaging van de gemeenten Deinze, Vosselare, Poesele, Merendree, Bachte-Maria-Lerne, Meigem en Nevele.

Deinze, zitting van 18 oktober 1843. Vooraleer een beslissing te nemen, wacht Deinze op de uitslag van een nog te beleggen vergadering.

Vosselare, zitting van 10 oktober 1843. Aanwezig: Jean Francois De Loof, burgemeester; Jean Francois Dhaeyer en Pierre Raes, schepenen; Jacques Francois Maere, Charles van Overbeke, raadsleden en Charles Martin Seriacop, secretaris. In haar Franstalig verslag laat de gemeente weten dat ze niet over de nodige fondsen beschikt en het verzoek niet kan inwilligen om tussen te komen in de uitgaven voor het graven van het kanaal.

Poesele, zitting van 26 augustus 1843. Aanwezig: De Mulder, burgemeester; Van Wonterghem en De Waele, schepenen; D'hoore, Van Doorne en Van der Plaetsen, raadsleden. De gemeente bezit over *geene hoegenaemde middelen*; ze kan zelfs in haar eigen onderhoud niet voorzien en is gedwongen geweest een *buitengewoonen onderstand* (hulp) *aen den staet en de Provintie* aan te vragen. Het is volstrekt onmogelijk *van in de kosten der delving van bovengemelde vaert iets te kunnen bijdragen*.

Merendree, zitting van 7 september 1843. Aanwezig: Camille Alexandre Marie Kervijn, burgemeester; Josephus Van der Waerhede en Dominicus Steijaert, schepenen; Augustin Verhelst, Macharius Van Vooren, Carel Francies Van Hecke, Pieter De Witte, Frederick Van Thuyne en Judocus Francies Martens, raadsleden en Joannes Baptiste Coppens, secretaris. De raad neemt twee punten in overweging: de overstromingen en de scheepvaart. De landerijen en meersen in Merendree zijn niet onderhevig aan overstromingen want de gemeente heeft goede waterlopen. De scheepvaart brengt de gemeente geen voordeel, wel nadelen want in Merendree is er *'veel werkvolk van de behoeftige klasse die gebruykt worden voor het lossen en laeden der scheepen in de Brugsche vaart en ook in dees gemeente geheel schadelijk zoude zijn vermits deze landen alsdan zouden overstroomen'*. De gemeente heeft onvoldoende geldmiddelen om de

gewone uitgaven te dekken en zal dus niet contribueren in de uitgaven voor het graven van het nieuwe kanaal.

Landegem, zitting van 27 september 1843. Aanwezig: Francies Van Nevele, burgemeester; Justinus Alouisius Van der Vennet en Joannes Van de Kerckhove, schepenen; Bernardus De Witte, Bernardus Van Vynckt, Bernard Augustinus Van den Berge, Charles Augustin Van der Vennet, Angelus Verbrugge en Jan Francies Van Wassenhove, raadsleden en Petrus Standaert, secretaris. De afwatering zal geen enkel voordeel brengen want de landerijen en meersen lijden hier niet onder overstromingen en de gemeente heeft goede waterlopen. Voor de scheepvaart zal er maar weinig voordeel zijn want de gemeente ligt in de nabijheid van de Brugse Vaart. Ook heeft de gemeente te weinig geldmiddelen en zal dus niet tussenkomen in de uitgaven.

Bachte-Maria-Leerne, zitting van 14 augustus 1843. De financiële middelen van de gemeente zijn zeer gering en dus kan de gemeente niet bijdragen.

Meigem, zitting van 23 september 1843. Aanwezig: De Poorter, burgemeester; Verschelde en Van der Vennet, schepenen; Verleye, De Vreese, Van der Vennet, De Witte, Van Nevel en Van Nevel, raadsleden. De gemeente ziet een voordeel in het nieuw te graven kanaal maar ze zou genoodzaakt zijn de belastingen te verhogen en die zijn nodig om andere uitgaven te bestrijden en dus zal Meigem niet contribueren.

Nevele, zitting van 12 oktober 1843. Aanwezig: Loontjens, burgemeester; Bosschaert en Loveling³, schepenen; Caekaert, Minnens, Schelpe, Maenhaut, Blomme en Ricaud⁴, raadsleden; B. Dierick⁵, secretaris. De raadsleden kunnen niet akkoord gaan met de delving van het *kwestieus vaerdeken* als dit enkel maar dient voor de *ontlasting van de wateren* aangezien de gemeente Nevele door de *waters niet wordt beschadigt* (sic) tenzij een klein gedeelte maar dat heeft niets te zien met deze *kwestieuze vaerd*.

³ Zie ook J. Luyssaert, Herman Loveling en het Nevels Vaardeken, in *Het Land van Nevele*, jg. 50 (2019); afl. 2, p. 35-37.

⁴ Zie J. Luyssaert, Perrico en grootmoeder Tonia of Jacques Ricaud en Antonia De Cock, in *Het Land van Nevele*, jg. 43 (2012), afl. 4, p. 43-50.

⁵ Zie o.m. J. Luyssaert, De opstand te Nevele tijdens de Belgische omwenteling van 1830, in *Het Land van Nevele*, jg. 26 (2005), afl. 4, p. 299-332.

Maar als deze vaart bevaarbaar zou gemaakt worden, dan zou de gemeente daar enig voordeel kunnen uit halen voor de landbouw en de koophandel en enkel voor dit gedeelte wil Nevele contribueren voor de som van 3000 fr.

Het kanaal in aantocht

Op 26 mei 1846 werd in de kamer het wetsvoorstel ingediend waarin een eerste schijf van 500.000 fr. werd voorzien. De totale kosten werden geraamd op 1.000.000 fr., deze uitgaven vielen ten laste van de staatskas. De werken werden ingedeeld in twee secties: de eerste van Nevele naar Merendree en de tweede van Deinze naar Nevele. In de memorie van toelichting worden drie argumenten aangehaald om het werk onverwijld uit te voeren. De laatste overstromingen hebben bewezen dat de ramp haar hoogtepunt bereikt heeft; de werken mogen niet uitgesteld worden omdat ze de niet te berekenen schade zullen verminderen en het graven van het kanaal werk zal verschaffen aan arbeiders in een van de streken waar er grote nood is. Na de goedkeuring in kamer en senaat werd de wet van 18 juni 1846 in het staatsblad van 23 juni 1846 gepubliceerd.

Klachten, bezwaren en vragen bij onteigeningen en grondinnames vertragen de werkzaamheden

In de archieven steken dikke bundels met overeenkomsten gesloten tussen de overheid en de eigenaars van de gronden die zullen onteigend worden omdat ze gelegen zijn in het tracé van het geplande kanaal. De Belgische Staat is eigenaar van het hele kanaal en de arrondissementscommissaris te Gent kreeg van de gouverneur de opdracht de aankoop van de onteigeningen te regelen. Hij werd bijgestaan door een raadgevende commissie die bestond uit hoofdingenieur Wolters, onderingenieur Colson, Jules Van Hoorebeke en J. van Cotthem, bedienden in het commissariaat, Hilaire De Smet, notaris te Deinze en Bernard Dierick, notaris en gemeentesecretaris van Nevele, Hilaire Van der Heyden expert te Gent en J. B. Coppens, landbouwer te Merendree. De meeste eigenaars gaan akkoord met de financiële voorstellen, andere proberen het onderste uit de kan te halen en een veertigtal moesten door de gerechtelijke overheid tot afstand gedwongen worden. Door deze discussies en procedures dreigen de werken te vertragen. Hierna volgen enkele sprekende voorbeelden.

Op het grondgebied Nevele gaan de meeste eigenaars akkoord met de voorgestelde vergoeding. Enkelen weigeren de prijs die hen werd voorgesteld door arrondissementscommissaris de Moerman d'Harelbeke. Omdat het zo belangrijk is voor de arbeiders dat de werken niet onderbroken of zelfs stilgelegd worden, worden deze personen langs juridische weg onteigend: Marie Thérèse Beaufort, Nevele; Lieven Beyaert, Gent; Josse Braet, Nevele; de erfgenamen van Adolph. Guill. de Busscher, Gent; weduwe Duyck, Sleidinge; baron Eduard Dons, Gent; notaris Lamme, Gent; de kinderen Lamme, Nevele; weduwe Schelpe, Nevele; Ch. Van den Bogaerde, Gent; weduwe Van der Ougstraete, Nevele; douairière van Hoobroeck-ten-Heule, geboren van Pottelsberge; juffrouw Isabelle van Nieuwenburg, Gent; weduwe Van der Plaetsen, Nevele en B. Van der Vennet, Nevele (Brief van 22 juni 1847).

Rosalie van Nieuwenburgh uit Gent vraagt op 15 maart 1849 teruggave van 12 a 70 ca grond van perceel nr. 597, sectie B in Nevele. In zijn antwoord laat ingenieur Wolters opmerken dat dit perceel door het graven van het Schipdonkkanaal slechts 40 ca groot is. Het bevindt zich in de nabijheid van de plaats waar in het kanaal een stuw zal worden gebouwd of het sluiswachtershuis of om materiaal op te stapelen voor herstellingswerken. Dit perceel zal dus niet terug gegeven worden.

Baron della Faille d'Huyse bezit in Meigem drie percelen grond waarvan de onmiddellijke onteigening noodzakelijk is, nl. de nummers 12, 13 en 14 in het landboek van Meigem. Hij aanvaardt de voorstellen maar wil dat volgende clause in de afstandsakte wordt opgenomen: om de afwatering van zijn eigendom te verzekeren is het aan de verkoper toegestaan om op zijn kosten en wanneer hij het nodig acht een aquaduct aan te leggen door het talud en op de grens van de percelen 13 en 14. Deze vraag wordt door de arrondissementscommissaris aanvaard.

Generaal De Quarta bezit op het geplande tracé van het kanaal in Meigem een perceel landbouwgrond op het plan nr. 11. De totale oppervlakte ervan bedraagt 0,56 a 50 ca waarvan 0,08 a 72 ca in het kanaal wordt opgenomen. Deze eigenaar erkent dat de schatting opgemaakt door experts voldoende is. Hij zou echter willen dat het staatsbestuur tegen dezelfde prijs het volledige perceel aankoopt omdat het kanaal dat perceel scheidt van zijn pachter en omdat daardoor in de toekomst dit stuk grond niet meer aan een nieuwe gebruiker zal kunnen verpacht worden. In zijn advies argumenteert

de arrondissementscommissaris dat de aankoop van dit perceel nutteloos is omdat het perceel voor de Staat geen waarde heeft. De vraag van De Quarta wordt door ingenieur Colson verworpen want De Quarta bevindt zich in dezelfde situatie als zoveel andere eigenaars die werden onteigend.

Ook van Pierre Liévin Van Der Haegen wordt in Meigem een perceel (landboek nr. 26) onteigend. Dit perceel grenst aan de Reigersbeek en het wordt door het kanaal op zo'n manier doorsneden dat maar een klein stukje grond overblijft dat niet meer kan bewerkt worden. Van Der Haegen vraagt aan de Staat om dit stukje te kopen tegen de prijs van de onteigening verhoogd met 10 %. Ingenieur Colson volgt de vraag van Van Der Haegen.

De heer Napoleon Joseph Van Crombrugge moet voor het graven van het kanaal in Bachte 0,32 a 73 ca van een weide afstaan (plan nr. 53). Er wordt hem een bedrag van 1260,10 fr. aangeboden maar hij wil 1586,12 fr. Dit vindt de arrondissementscommissaris overdreven en hij wordt in zijn oordeel gevolgd door ingenieur Colson die de vraag afwijst.

Bernard Dierick, gemeentesecretaris van Nevele en lid van de raadgevende schattingscommissie voor onteigeningen (!), is in Vosselare eigenaar van een weide die nagenoeg helemaal zal worden opgenomen in de bedding van het kanaal. Hij gaat niet akkoord met de schatting en verwijst naar het bedrag dat de heer D'hane de Steenhuyse heeft ontvangen voor een weide die vergelijkbaar is met de zijne. De arrondissementscommissaris stelt een gedwongen onteigening voor. Ingenieur Colson is van oordeel dat de weide van Dierick niet kan vergeleken worden met die van d'Hane de Steenhuyse en wijst de vraag af.

Notaris Lamme dient op 2 augustus 1848 een klacht in bij hoofdingenieur Wolters. Volgens de notaris heeft men bezit genomen van zijn grond (nr. 37 in het landboek van Meigem) nog voor hij zijn toestemming daartoe had gegeven.

Ingenieur Colson is niet mals in zijn antwoord. Het is de tweede keer dat deze persoon op het zeggen van zijn pachter moeilijkheden uitlokt over zaken die enkel bestaan in zijn verbeelding. De eerste keer ging over de monding van een buis en over de hoogte van de opgevoerde grond op zijn eigendom. Colson is van mening dat er al moeilijkheden genoeg geweest zijn op het terrein omdat er geen concessie is voor dit eigendom, daarom is het zeer onaangenaam om op deze absurde aantijgingen te antwoorden. In

plaats van zijn pachter te geloven had de heer Lamme zich beter zelf vergewist van de reële toestand, het zou hem de moeite bespaard hebben om klacht in te dienen.

Waar gaat het over? Het is zo dat men grond gestort heeft op de weiden aangrenzend aan die van de klager en dat er een beetje aarde is gevallen op zijn grond, maar dit is onvermijdelijk op die plaatsen waar er ophogingen zijn. Hetzelfde heeft zich voorgedaan langs de trekweg. Als gevolg van het ontbreken van een concessie is er enkel opgehoogd geweest over een lengte van 3 m. De oppervlakte die zo is bedekt bedraagt ten hoogste 80 ca. en dat is verre van 'in bezit nemen'.

Wat het materiaal betreft dat op zijn eigendom werd gelegd en waarvan de verzoeker vraagt dat het zou verwijderd worden, gaat het om zeven planken die de arbeiders daar per vergissing zullen hebben gelegd.

Lamme vermeldt in zijn brief de annulering van de acte van grondoverdracht. Colson antwoordt hierop: van zodra de werken kunnen hervat worden zal dit perceel nog eens dienen om er de aarde op te storten van de dijk die dwars in het kanaal blijft en die men zal wegnemen om te kunnen werken in het verlengde van het kanaal. Ook een deel van de uitgegraven aarde zelf zal op de grond van Lamme gestort worden.

Men kan niet anders dan Lamme zijn grond in beslag nemen omdat anders de afwateringssloot aan de voet van de opgeslagen grond zou onderbroken worden en die moet de weiden afwateren en droog houden, anders zullen later twee buizen in metselwerk worden gebouwd wat dan weer nieuwe kosten tot gevolg zal hebben.

Aannemer Thiry wil in juni 1848 beginnen met de graafwerken van de tweede sectie en moet hiervoor ook over perceel nr. 88 in Vosselare kunnen beschikken. Blijkbaar is over de onteigening van dit perceel nog geen procedure ingezet. Notaris Vande Poele uit Gent is eigenaar van dit perceel. Arrondissementscommissaris Vandamme heeft deze eigenaar schriftelijk uitgenodigd om onderhandelingen te beginnen over de prijs die kan overeengekomen worden (brief van 28 juni 1848) maar Vande Poele reageert op geen enkele brief, om het in de woorden van de arrondissementscommissaris te zeggen *“hij vindt het niet gepast om een geschreven noch een mondeling antwoord te geven”*. Vandamme heeft zijdelings vernomen dat Vande Poele niet tevreden is met de vrijwillige afstand waarin hij aanvankelijk had toegestemd en dat hij enkel via juridische weg grond wil afstaan. Op dit perceel zal dus door een juridische procedure een beslaglegging gebeuren om de delfwerken niet te vertragen.

Graven van de eerste sectie van Nevele naar Merendree

Province de la Flandre Orientale.

**CANAL
DE DÉRIVATION
DE LA LYS.
DE DYNZE A
Schipdonck.**

**ADJUDICATION des Travaux de
Creusement de la section de ce Canal,
comprise entre Nevele et le Canal de Bruges.**

Le Gouverneur de la Flandre Orientale fait savoir que Samedi, 20 Février 1847, à une heure du matin, il sera procédé à l'Hôtel du Gouvernement Provincial à Gand, sous réserve d'approbation, à l'adjudication des travaux ayant pour objet le creusement de la partie du said canal comprise entre la commune de Nevele et le Canal de Gand à Bruges.

Cette Adjudication aura lieu par soumissions cachetées, closes sur l'adresse et conformes au modèle qui fait suite au Brief-Cahier des Charges annexé pour l'entre-prise des saids travaux et qui se trouve déposé avec le détail estimatif, à la 3e Division des Bureaux de l'Administration Provinciale à Gand et chez M. l'Ingénieur en Chef des Ponts-et-Chaussées en cette ville, rue du Châtelier, n° 15, ainsi qu'au Gouvernement Provincial à Bruxelles, Mons, Anvers et Bruges.

Gand, le 8 Février 1847.

Le Gouverneur audit,
L. DESMAISIÈRES.

**Afleidings-
KANNAEL
DER LEYE.
VAN DEYNZE NAER
Schipdonck.**

**AENBESTEDING der delving van het
gedeelte dezes Kannaels begrepen tusschen
Nevele en de Brugsche vaert.**

De Gouverneur van Oost-Vlaanderen maakt bekend dat er op Zaterdag, 20 February 1847, om elf uren des nachts, onder andere goedkeuring, zal worden overgegeven tot de aanbesteding der werken voor onderneming behorende het deelen van het gedeele van gemeld kanael, begrepen tusschen de gemeente Nevele en de vaert van Gand naar Bruges.

Deze aanbesteding zal plaats hebben by gesloten en op zegel geschreeven biddingslijsten, gelijktijdig met het model op het laatste dezer werken volgende.

Het Brief en de Begrooting der kosten heruven ter 3^e Afdeling der Kantoren van het Provinciaal Bestuur te Gent en by den heer Hoofdingenieur der Wateren en Wegen binnen deze stad, Huisdriek, n° 15, alsmede te het Provinciaal Gouvernement te Brussel, Bergen, Antwerpen en Brugge.

Gent, den 8 February 1847.

De Gouverneur voornood,
L. DESMAISIÈRES.

Imprimerie et Lithographie de Fautsch-Baillon-Wey, rue Courte du Sacre, 23.

(Archief mudel Deinze)

Door minister van Openbare Werken Bavay, werd op 26 januari 1847 in het staatsblad afgekondigd dat de openbare aanbesteding voor de eerste sectie zou uitgeschreven worden. Het bestek van deze werken, opgemaakt door hoofdingenieur Wolters bedroeg 420.000 fr.

Twaalf aannemers schreven zich in voor de aanbesteding op 20 februari 1847 in het provinciehuis te Gent. De laagste biedende was J. J. Block uit Aalter: 372.000 fr., De Moor-Callens uit Gent stelde in voor 385.000 fr. en H. Thiry uit Masnuy-Saint-Jean (Henegouwen) kon het werk uitvoeren voor 400.000 fr.

Tegen de twee eerste aannemers rezen er bezwaren. Aannemer Block had de Schelde gegraven in Zevergem maar volgens een rapport van 13 mei 1844 hadden zijn arbeiders geen ervaring, was de aannemer altijd afwezig en heerste er wanorde. De administratie wil niet werken met een *entrepreneur de l'espèce du Sr Block*.

De Moor is een schrijnwerker die nog nooit graafwerken heeft uitgevoerd; hij is scheepsbouwer en handelaar in ijzerwaren.

Thiry werkt aan de nieuwe weg Ninove-Enghien en de hoofdingenieur van Henegouwen geeft zeer goede inlichtingen over hem. Op 26 april 1847 wijst minister van Openbare Werken De Bavay het werk toe aan aannemer Thiry uit Masnuy-Saint-Jean.

Deze eerste sectie strekt zich uit van de Hulbeek (grensbeek tussen Nevele en Vosselare) tot Merendree (Schipdonk). De totale lengte bedraagt 7.870 m, de diepte is aan het begin van de sectie 5,902 m en aan de uitmonding in het kanaal van Brugge 7,001 m. De bodem moet 10 m breed zijn en aan de samenvloeiing te Merendree 15 m. Aan beide kanten van het kanaal moet een jaagpad van 4 m breed worden aangelegd. Op 20 maart 1847 werd begonnen met delven, 300 man gingen met de spade en kruiwagen aan het werk. Hun aantal wisselde steeds: op 25 april: 1530; 13 augustus: 1067; 14 november: 1100; 7 december: 600; 11 januari 1848: 561; 2 mei: 117 arbeiders.

Op 7 mei 1847 vraagt aannemer Thiry aan ingenieur Wolters om het Nevels Vaardeken te mogen afvoeren in de Kale. Ingenieur Wolters gaat akkoord op volgende voorwaarden: de schotbalken moeten voorzien zijn van een voldoende aantal buizen die het doorvloeien van het water mogelijk maken bij wassend water of overvloedige regens om overstromingen van de eigendommen langs de Kale te vermijden. Alle schade die zou kunnen ontstaan door overstroming na het bouwen van de stuw zijn ten laste van de aannemer. Indien nodig kan de overheid de toestemming herroepen en dan moet de aannemer alles in zijn oorspronkelijke staat herstellen.

Omliegging van de spoorlijn in Landegem op 19 augustus 1848

Om een nieuwe spoorwegbrug te kunnen bouwen over het kanaal van Deinze naar Schipdonk op het grondgebied Landegem moet de spoorlijn tijdelijk worden omgelegd.

Op 26 juli 1848 verscheen voor Charles Van Damme, arrondissements-commissaris gedelegeerd provinciegouverneur Charles Van Nevel, landbouwer te Nevele.

Hij doet voorlopig afstand aan de Belgische staat van 90 ca. van een perceel grond gelegen in de gemeente Landegem, kadastraal plan nr. 266a. Dit

terrein moet dienen voor de noodzakelijke omlegging van de spoorlijn op de oversteek van het nieuwe kanaal van Deinze naar Schipdonk.

Voor deze voorlopige grondafstand ontvangt de heer Van Nevel de som van 50 frank, inbegrepen het recht van de landbouwer.

En een dag later op 27 juli 1848 verschenen voor Charles Van Damme, arrondissementscommissaris gedelegeerd provinciegouverneur Joseph Debrabander en Eduard Van Bosterhout, eigenaar te Gent.

Zij doen voorlopig afstand aan de Belgische staat van 90 ca. van een perceel grond gelegen in de gemeente Landegem, kadastraal plan nr. 229a.

Voor deze voorlopige grondafstand ontvangen zij de som van 80 frank, inbegrepen het recht van de landbouwer.

Na uitvoering van de werken zal het herstel van de plaats in haar oorspronkelijke toestand ten laste vallen van degene die afstand doet en die verder geen enkel recht zal hebben op schadeloosstelling vanwege de regering

Deze som zal worden uitbetaald na ratificering van deze acte door de minister van openbare werken.

Stakingen over loongeschillen

Op zeker ogenblik rezen er spanningen tussen twee soorten arbeiders: de delvers die in de put stonden en de vervoerders die de aarde in manden en/of in kruiwagens naar boven brachten en vonden dat hun werk zwaarder was dan dat van de delvers en toch kregen ze maar hetzelfde loon uitbetaald. Voor de aannemer was de oplossing zeer eenvoudig: de putwerkers moesten aarde vervoeren en de vervoerders werden delvers.

Staking van 19 april 1847 in Merendree

Het bestuur van de gemeente Merendree laat aan de arrondissementscommissaris weten dat ca. 1100 arbeiders van de graafwerken aan het Schipdonkkanaal op maandag 19 april 1847 het werk hebben gestaakt omdat ze wekelijks te weinig betaald worden voor het kostgeld '*wat in de waerheyd bestaet*'. De bestuurders van Merendree zijn van oordeel dat de arbeiders te weinig loon ontvangen om hun kost, dit is eten en logement te kunnen betalen.

Het gemeentebestuur vraagt om tussen te komen zodat de werklieden meer zouden betaald worden en zo opnieuw aan het werk zouden kunnen gaan. Gevreesd wordt voor *onheylen in de Gemeente* door het grote aantal

vreemdelingen dat binnen de gemeente zonder werk of geld rondloopt. Met vreemdelingen worden de kanaaldelvers van buiten de gemeente bedoeld. In het verslag van 19 april 1847 van onderingenieur Colson aan hoofdingenieur Wolters staan meer details over hoe de staking is uitgebroken. Het volledige loon van de arbeiders werd pas uitbetaald als een bepaalde oppervlakte of een bepaalde diepte was uitgegraven en dat werd door de 'putbazen' gemeten. In afwachting ontvingen zij een *acompte* of voorschot op hun wekelijks loon en zij lijken met deze regeling tevreden. Op zaterdag 17 april 1847 betaalde aannemer Thiry hun een voorschot dat naar Colson had vernomen te laag was. Omdat gendarmen zich ter plaatse bevonden, agiteerde niemand op dat moment. Maar op maandagmorgen hebben dan 400 à 500 ontevreden arbeiders al diegenen van het werk verjaagd die beginnen werken waren.

Colson kwam pas tegen de middag in Landegem aan en is onmiddellijk naar de werken gegaan waar de samenscholing nog steeds aan de gang was. Hij slaagde erin om de arbeiders weer aan het werk te krijgen, behalve de grootste oproermakers die het echter niet aandurften het werk van de anderen te verhinderen.

Aannemer Thiry is Colson 's avonds komen zeggen dat alles geregeld was, dat alle arbeiders aan het werk zouden gaan en dat hij alles zou doen opdat zoiets zich niet meer zou herhalen. Op 23 april was de staking nog steeds bezig hoewel de werklieden *'met iever zouden willen werken indien dat hun loon wat meer betaald werd'*.

In een verslag van 23 april 1847, opgemaakt door de gemeente Merendree en gestuurd aan de arrondissementscommissaris en de gouverneur wordt het pijnpunt verduidelijkt. De arbeiders kunnen niet werken als zij niet wekelijks hun loon voor kost en logement ontvangen. Vermits zij wekelijks maar een voorschot van 90 centiem per dag ontvangen en zij dagelijks voor kost en logement 1,18 centiem moeten betalen, hebben zij dagelijks een tekort van 28 centiem, zonder de zondagen en hun uitgaven voor andere zaken in te rekenen.

Indien dit niet onverwijld kan geregeld worden, is de gemeente zelf blootgesteld aan merkelijke verliezen en aan *grote onheylen* vermits door de kleine betaling die zij ontvangen de arbeiders veel schulden hebben en geen voedsel meer krijgen in hun logementshuis.

Om toch maar de staking te kunnen breken en de werklieden te dwingen weer aan het werk te gaan, zijn in de namiddag van 21 april 116 militairen

onder leiding van generaal Leboutte naar Merendree afgezakt, samen met de Procureur des Konings, de rechter van instructie en een *commis greffier* en op 22 april hebben deze heren zich om 5 ½ 's morgens opnieuw naar de werf begeven, vergezeld van ingenieur Wolters. Enkeligen zijn beginnen werken maar hebben van de anderen het werk moeten staken. Om twee uur hebben deze heren de diepte van de putten gemeten en de aannemer zou een weinig meer beloofd hebben voor kostgeld.

En er duikt nog een probleem op voor de Merendreenaren zelf. De 116 militairen moeten bij de inwoners logeren wat een grote uitgave is voor deze gemeente. Als deze toestand nog lang blijft duren, beginnen de levensmiddelen schaars te worden en vele *koeyhouders*⁶ die militairen te logeren leggen, hebben onvoldoende levensmiddelen voor eigen gebruik. De arbeiders hebben op 23 april 1847 het werk hervat en aannemer Thiry beloofde dat hij alles zou doen opdat zo'n iets zich niet meer zou herhalen. De vier of vijf grootste kwaadwillige aanstokers werden definitief van de werken weggestuurd.

Staking van 20 juli 1847

Op 19 juli 1847 legden de grondwerkers weer eens het werk stil. Hoofdingenieur Wolters was juist ter plaatse en kon er zich van overtuigen dat de oorzaak van de opstand bij de aannemer lag, die met de arbeiders nieuwe regelingen wilde treffen. Deze laatsten vonden dat ze die niet konden aannemen. Het ging dus weer eens over verloning.

Op 22 juli 1847 had een groot deel van de arbeiders het werk hervat en het oproer kon beschouwd worden als beëindigd.

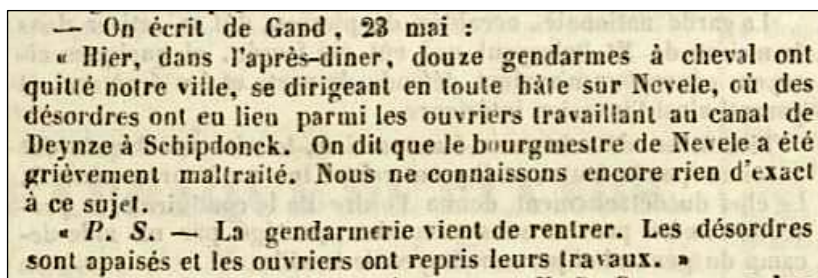
Nieuw oproer in 1848

Op 18 maart 1848 laat de aannemer Thiry aan de gouverneur weten dat *door de huidige omstandigheden* de terrassiers altijd veeleisender worden. Hij vreest dat zij de openbare orde in Nevele zouden kunnen bedreigen. Hij vraagt om twee rijkswachters ter plaatse te sturen. De gouverneur vraagt zich ook af of er wel ordeverstoring is in Nevele en of de omstandigheden eisen om op de vraag van de aannemer in te gaan.

⁶ Kooi betekent hier 'bed'. In enkele kustdialecten zegt men ' 'ga naar mijn kooie' in de betekenis 'ik ga naar mijn bed'. Inwoners van Merendree verhuurden aan de vele werklieden een bed met eten (d.i. kost en inwoon).

De kapitein van de Rijkswacht Deinze wist niet dat er in Nevele een staking was uitgebroken maar stuurt toch twee manschappen. Wel was hij ervan op de hoogte dat de arbeiders in Merendree al enkele keren het werk hadden neergelegd maar hij wist ook dat daar nu alles kalm was omdat hun terechte vraag naar een correct loon was⁷ ingewilligd.

Over deze dreigende ordeverstoring in Nevele vinden we na 18 maart 1848 geen documenten meer.

(Bron: La Patrie 24.05.1848)

Nog een staking

Op 11 mei 1848 legden alle arbeiders het werk neer omdat ze te laat betaald werden. De aannemer beloofde ten laatste op 13 mei te zullen betalen en als dit zo is, zal het werk onmiddellijk worden hervat.

Uiteindelijk betaalde de aannemer zijn arbeiders op 15 mei en ze hebben op die dag het werk hervat.

Omstreeks 5 juni 1848 was het werk nagenoeg klaar, er was nog één werkmans in dienst. Toen reeds drong minister Bavay van openbare werken er bij de gouverneur op aan dat zou begonnen worden met het delven van de tweede sectie.

⁷ In de Franse tekst wordt het als volgt geformuleerd: ...à Merendree il y en eu (= des troubles) quelques fois mais qui se sont calmés à l'instant ou on a eu satisfait à une demande qui paraissait juste de la part des ouvriers...

PROVINCE DE LA FLANDRE ORIENTALE.

**CANAL
DE
DÉRIVATION
DE LA LYS,
DE DEYNZE
A
Schipdonck.
ADJUDICATION
des Travaux de creusement de
la Section comprise entre
DEYNZE et NEVELE.**

Le Gouverneur ad interim de la Flandre Orientale fait savoir que le 14 Janvier prochain, à onze heures du matin, il sera procédé à l'Hôtel du Gouvernement Provincial à Gand, sous réserve d'approbation, à l'adjudication de l'entreprise des travaux ci-dessus énoncés.

Cette adjudication aura lieu par soumissions cachetées, écrites sur timbre et conformes au modèle qui se trouve à la suite du Devis-Cahier des Charges arrêté pour l'entreprise dont il s'agit.

Les soumissionnaires devront être présents à l'adjudication.

Le Devis-Cahier des Charges, les plans et le Détail-estimatif des travaux sont déposés à la B. Direction des Bureaux de l'Administration Provinciale à Gand et chez M. l'Ingénieur en Chef des Ponts-et-Chaussées en cette ville, rue du Chantier, n.º 15, où l'on peut en prendre connaissance.

Le Devis-Cahier des Charges et le Détail-estimatif sont en outre déposés dans les Bureaux des diverses Administrations Provinciales.

Gand, le 31 Décembre 1847.

Le Gouverneur ad interim assesté,
AUG. DE COCK.

**AFLEIDINGS-
KANAEI
DER LEIJE,
VAN DEYNZE
NAER
Schipdonck.
AENBESTEDING
Der Delvingswerken van de
afdeeling begrepen tusschen
DEYNZE en NEVELE.**

De Gouverneur ad interim van Oost-Flenderen maakt bekend dat er op den 14 Januarij aankomende, ten elf ure des voormiddags, in het Provinciael Gouvernements-Hotel te Gent, met voorbehoud van goedkeuring, zal worden overgegaan tot de aanbesteding der onderneming van bevoengende werken.

Deze aanbesteding zal plaats hebben by gesloten en op gezegeld papier geschreeven biddingsblijfsjes, overeenkomstig het model, voorkomende ten slotte van het bestek-bekier van lasten, voor de bedoelde onderneming vastgesteld.

De overijdelinge biddingsblijfsjes zullen niet worden aangenomen. De lasten zullen by de aanbesteding moeten tegenwoordig zijn.

Het Bestek-Bekier van Lasten, de plans en begrooting der werken berusten ter B. Afdeling der Kantoren van het Provinciael bestuur te Gent, en by den heer Stiefel-Ingénieur des Ponts en Voies in deze zind, Heustriel, n.º 15, waar men er kennis kan nemen.

Het Bestek-Bekier van lasten en de begrooting berusten daarenboven in de kantoren der verschillende provinciale besturen.

Gent, den 31 December 1847.

De Gouverneur ad interim voorzond,
AUG. DE COCK.

Imprimerie et Lithographie de Vanderkaayde-Weghe, rue Courte du Marais.

(Archief mudel Deinze)

Op woensdag 12 april 1848 vond de aanbesteding plaats voor het tweede vak van het Kanaal van Schipdonk dat liep van de Hulbeek in Nevele tot Deinze.

De enige mededinger was Joseph Thiry (waarschijnlijk een broer van de vorige aannemer) uit Masnuy-Saint-Jean. Hij stelde een prijs in van 330.000 fr., een bedrag dat het bestek met 4.000 fr. overschreed, maar het werd door ingenieur Wolters aanvaard. Hij hield er rekening mee dat de aannemer een minimumloon moet uitbetalen wat de zaak voor hem moeilijk maakt en daarom mag het bestek met 4000 fr. overschreden worden. Bovendien biedt Thiry alle noodzakelijke garanties om dit werk goed uit te voeren.

De totale lengte van het te graven vak bedraagt 6.197 m. Bij het begin aan de Leie te Deinze moet het kanaal 5,311 m diep zijn en aan de samenvloeiing te Nevele moet het een diepte hebben van 5,672 m. De bodem moet aan de Leie te Deinze 15 m breed zijn en aan de verbinding aan de Hulbeek in Nevele 10,916 m. Een jaagpad van 4 m moet aan beide oevers worden aangelegd.

Aanstelling van een bemiddelaar bij loongeschillen

Aangezien er tijdens de grondwerken van de eerste sectie o.m. in Merendree enkele stakingen zijn uitgebroken over loongeschillen voegde de minister aan het bestek en lastenkohier van 22 en 28 december 1847 o.m. volgend besluit toe. De functionarissen van Bruggen en Wegen, belast met de leiding van de werken, zullen uitspraak doen, in gemeen overleg met de gedelegeerde van de lokale gemeentelijke administratie over de betwistingen die zouden kunnen ontstaan tussen de aannemer en de aardewerkers, hetzij over de meting van het geleverde werk, hetzij over het vastleggen van de prijs die van toepassing is op de werken, hetzij omwille van afhoudingen door de aannemer op het loon van de arbeiders als gevolg van werkloosheid of om een andere redenen.

Aangezien de graafwerken van de tweede sectie kunnen beginnen, verzoekt de minister van Openbare Werken op 8 juni 1848 de gemeenten hem te laten weten wie hun afgevaardigden zijn om op te bemiddelen tussen de aannemer en de arbeiders bij loongeschillen.

Op 5 juli 1848 komt de gemeenteraad van Meigem samen in aanwezigheid van De Poorter, burgemeester; Verschelde, schepen; Verleye, De Vreese, Van der Vennet en Van Nevel, raadsleden. Volgens een besluit van de Minister van Openbare Werken van 29 maart 1848 moet een lid van de gemeenteraad gedelegeerd worden om naast de ambtenaren van Bruggen en Wegen te beslissen over de geschillen die zouden kunnen ontstaan

tussen de aannemer van de werken van de tweede sectie en de aardewerkers, *opzettelijk de bepalingen huns dagloons.*

Met eenparigheid van stemmen wordt de heer Eduard Van der Venet, lid van de gemeenteraad aangewezen. Het besluit is ondertekend door secretaris B. Dierick en burgemeester J. B. De Poorter.

Aan het werk

MINISTÈRE DES FINANCES. <i>Administration de l'Enregistrement, des Domaines et des Forêts.</i> PROVINCE DE LA FLANDRE ORIENTALE. Nouveau Canal de Deynze à Schipdonck. VENTE D'ARBRES, <i>à Vosselaere,</i> <i>Bachte-Maria-Leerne et Meyghem.</i> Le JEUDI 23 NOVEMBRE 1848, à 9 heures du matin, il sera procédé par le Receveur de l'Enregistrement et des Domaines à Deynze, assisté de Monsieur COLSON, Sous-Ingenieur des Ponts et Chaussées, en la Commune de Bachte-Maria-Leerne, à la vente publique d'Arbres, dont le détail suit, savoir : 1° 118 Canadas et autres, à Vosselaere. 2° 183 id. à Bachte-Maria-Leerne. 3° 127 id. avec une partie de Haie et de Taillis, à Meyghem. En 26 Lots, à examiner sur les lieux, dès à présent, par les amateurs, aux quels tout les renseignements à cet égard seront fournis au bureau de l'Administration des Ponts et Chaussées, établi à Nevele. La Vente aura lieu au Cabaret du sieur De Volder, à Bachte-Maria-Leerne, nommé de Kooge. Le cahier des charges et conditions de l'Adjudication est déposé à la direction de l'Enregistrement, des Domaines et des Forêts, à Gand, et chez les Receveurs de la même Administration aux bureaux de Deynze, Eecloo et Waerschoot. DEYNZE, le 13 Novembre 1848. Le Receveur de l'Enregistrement et des Domaines, COLSON.	MINISTERIE VAN FINANCIËN. <i>Administratie der Registratie, Domeynen en Bosschen.</i> PROVINCE OOSTVLAENDEREN. Nieuwe Vaert van Deynze naer Schipdonck. BOOM-VERKOOPING, <i>Te Vosselaere,</i> <i>Bachte-Maria-Leerne en Meyghem.</i> Op DONDERDAG 23 NOVEMBER 1848, om 9 uren des morgens, zal den Ontvanger der Registratie en Domeynen te Deynze, ten byzehen van den heer COLSON, Onder-Ingenieur der Bruggen en Wegen, binen de Gemeente Bachte-Maria-Leerne, openbaerlyk verkoopen de volgende Boomen, te weten : 1° 118 Kanadas en andere, te Vosselaere. 2° 183 id. te Bachte-Maria-Leerne. 3° 127 id. met een deel Hage en Kapbosch, te Meyghem. In 26 Loten, te bezichtigen ran nu of door de liefhebbers, dewelke dieaangende alle inlichtingen kunnen bekomen ten kantore van het bestuur der Bruggen en Wegen, gevestigd te Nevele. De Verkoopung zal plaats hebben ter herberg van den heer De Volder, te Bachte-Maria-Leerne, genaemt de Kooge. Het kohier ran lasten en bespreken deser Verkoopung is berustende in de Bureauen ran de Directie der Registratie, Domeynen en Bosschen, te Gent, en by de Ontvangers derselfde Administratie te Deynze, Eecloo en Waerschoot. DEYNZE, den 13 November 1848. Den Ontvanger der Registratie en Domeynen, COLSON.
--	---

DEYNZE, Drukkery van B. RICHARDS Fries.

(Archief mudel Deinze)

Op maandag 19 juni 1848 togen 369 arbeiders aan het werk en op 11 juli bedroeg hun aantal al 648. Maar reeds op 29 juli diende men het werk te staken omdat een rechterlijk vonnis, waarbij gronden van onteigende, onwillige eigenaars aan de staat zouden toegekend worden, nog niet was geveld. Deze stillegging van de werken duurde tot 12 september en op die dag verschenen weer 327 arbeiders met schop en spade op de werf. Op 2 oktober bereikte hun aantal 712 en op 2 november 1848 hadden 750 grondwerkers 170.683 m³ aarde uitgedolven en met kruiwagens weggevoerd.

Omstreeks 15 november 1848 werd het werk weer stilgelegd wegens het ongunstig seizoen en het werd pas omstreeks 20 mei 1849 hervat. Een reden van de lange werkonderbreking is ook dat nog niet alle percelen waren onteigend.

Op 26 juni 1849 waren 926 arbeiders aan de slag en op 31 juli waren ze met 773.

Op zaterdag 6 oktober 1849 werd de laatste hand gelegd aan de delfwerken. Volgens De Broedermin heeft ingenieur Colson *den laetsten kortewaegen aerde weggevoerd en bij deze gelegenheid hebben 1000 tot 1200 werklieden zich lustig vermaekt, gedronken en gedanst.*

Feestelijke voltooiing van het kanaal op 1 september 1850

Een comité zette op zondag 1 september 1850 in samenwerking met het stadsbestuur van Deinze een aantal feestelijkheden op het getouw ter gelegenheid van de voltooiing van het Kanaal van Schipdonk. Op het programma stonden handboog- en bolpijpschieten, waterspelen en mastklimmen.

In de namiddag dreef de ballon van de Engelse luchtvaarder Green over de stad. En 's avonds na het volksbal werd door de broers Pierre en Louis Ricard voor het oog van duizenden toeschouwers een geschitterd vuurwerk afgeschoten.

Kunstwerken

Nieuwe kredieten werden op 17 juni 1849 (500.000 fr.) en 4 juni 1850 toegestaan (330.000 fr.). Het lastenkohier opgesteld door ingenieur Colson bedraagt 664.500 fr.

Volgende werken moeten voor dit bedrag uitgevoerd worden:

1. Stuwdam overdekt met een brug op de weg Deinze-Tielt.
2. Woning voor sluismeester op de weg Deinze-Tielt.
3. Stuwdam te Nevele.
4. Brug tussen Bachte en Zeveren.
5. Brug op de weg van Landegem naar Hansbeke.
6. Brug op de weg Merendree naar Hansbeke.
7. Brug aan de Brugse Vaart te Merendree.
8. Metselwerk van de spoorwegbrug te Landegem. Voor het leggen van die van brug in 1851 volgens bestek 23.115,40 fr. voorzien.
9. Brugges en afwateringsbuizen.

Province de la Flandre Orientale.

CANAL DE DÉRIVATION DE LA LYS,

DE DEYNZE A SCHIPDONCK.

AFFEIDINGSKANAL DER LEISE,

VAN DEYNZE NAER SCHIPDONCK.

ADJUDICATION

De la Construction des Ouvrages d'Art à établir sur ce canal.

AVIS.

Le Gouverneur de la Flandre Orientale fait savoir que Mercredi, 4 Juil. 1849, à onze heures du matin, il sera procédé à l'Hôtel du Gouvernement Provincial à Gand, sous approbation ultérieure et sous réserve de l'acceptation de crédit accordée par le législateur, à l'adjudication de l'entreprise des ouvrages d'art à construire sur le canal de dérivation de la Lys, de Deynze à Schipdonck.

Cette adjudication sera faite par soumissions cachetées, écrites sur timbre et conformes au modèle faisant suite au devis-solaires des charges approuvé par M. le Ministre des Travaux Publics, le 18 Mai dernier.

Les soumissions qui ne seraient pas inscrites en règle, ne seraient point admises.

Les concurrents devront être présents à l'adjudication, depuis l'art. 85 des conditions de l'entreprise, ils devront avoir déposé dans la caisse de l'agent du cadastre général de l'Etat, à Gand, dans les vingt-quatre heures qui précéderont le jour de l'adjudication, un cautionnement de 30,000 francs en numéraire, ou sous de trésoire ou en obligations des coupons nationaux, au cours de jour. Ce dépôt devra être remis contre un récépissé désignant l'objet pour lequel il aura été effectué, et ce récépissé devra être annexé à la soumission.

Le modèle même sera rembanqué aux soumissionnaires qui n'auront pas été déclarés adjudicataires, lorsque le département des travaux publics aura pris une décision sur la suite à donner à l'adjudication.

Le Devis-solaires des charges, le Plan, le Mètre et le Detail-estimatif des travaux sont déposés à la B. des Travaux des Bureaux de l'Administration Provinciale, à Gand et chez M. l'ingénieur en chef des Ponts-et-Chaussées en cette ville, rue de l'Anstère, n. 15, où l'on peut se prendre connaissance.

Le Devis-solaires des charges, le Mètre et le Detail-estimatif sont en outre, déposés dans les Bureaux des autres Administrations provinciales des régions.

Gand, le 19 Juin 1849.

Le Gouverneur ordonné,
E. DE JAEGER.

AENBESTEDING

Van de Bouwing der Kunstwerken, op dit kanaal in te rigten.

BERIGT.

De Gouverneur van Oost-Vlaenderen maakt bekend dat er op Vrijdag, 4 July 1849, ten elf ure des morgens, in het Hout van het Provinciaal Bestuur te Gent, onder andere goedkeuring en onder voorbehoud der toewijzing van het noodige krediet door de wetgeving, zal worden overgegaan tot de aanbesteding der onderneming van de kunstwerken, op het affeidsingskanaal der Leise, van Deynze naar Schipdonck, te bouwen.

Deze aanbesteding zal plaats hebben bij gesloten en op generaal papier geschreven biedingsplakjes, overeenkomstig met het model, ten einde van het Bestuurs-Rapport van tekenen vervoord, goedgekeurd door den heer Minister van openbare werken, den 18 Mei jl.

De biedingsplakjes, welke niet in regel zullen worden beoordeeld, zullen niet worden aangenomen.

De mededelingen zullen bij de aanbesteding moeten tegenwoordig zijn. Vóór een uur, 85 der voorwaarden van de onderneming, zullen zij, binnen de vier-en-twintig uren dien dag, voor de aanbesteding terzind, zullen overgegaan, in de kas van den agent des algemeenen Rijks-Kantoor, te Gent, van berijpt worden van 30,000 franken in geld, naar de beschikbaarheid van schatkist van de nationale leeningen van dien prijs van dien dag. Deze storting zal bekomen te geschieden tegen een ontvangstbewijs, mededeelende het overnemen naar hetzelve desbetreffende het gelden, goetwillig, en dit ontvangstbewijs zal aan het biedingsplakje moeten gehecht worden.

Gemiddeld naar het een de bidders, die geen aannemer zullen verklaard zijn, worden uitgekeerd, wanneer het Departement van openbare Werken een beslissing zal genomen hebben op het gevolg van de aanbesteding te geven.

Het Bestuurs-Rapport van tekenen, de Plannen, Afmeting en Begroeping der werken lezende ten einde Affeidsing van de Kantonen van het Provinciaal Bestuur te Gent, en bij den heer Hooft-Inspecteur der Wateren en Wegen in deze stad, Houtstede, n. 15, waar men er kennis kan van nemen.

Het Bestuurs-Rapport van tekenen, de Afmeting en Begroeping lezende desbetreffende in de Kantons der overige Provinciale Besturen des Rijks.

Gent, den 19 Juny 1849.

De Gouverneur voornemen,
E. DE JAEGER.

Impimerie et Lithographie de Vandenberghe-Wey, rue Courte du Barois.

(Archief mudel Deinze)

De aanbesteding vindt plaats op 4 juni 1849. De laagste aanbieder is Adolphe Dapsens uit Doornik, hij kan het werk uitvoeren voor een bedrag van 563.000 fr. en wordt op 14 juli 1849 door minister Rolin van Openbare Werken met de uitvoering belast.

Maar reeds op 23 juli 1849 vraagt aannemer Dapsens uitstel voor de werken voorzien in 1849.

Uit het rapport van Openbare Werken blijkt dat het seizoen al te ver gevorderd is opdat het voor de aannemer nog mogelijke zou zijn aan alle

voorschriften van het bestek te kunnen voldoen; ook blijkt dat de noodzakelijke kredieten ontbreken om de werken uit te voeren omdat de aanbesteding pas op 14 juli 1849 is goedgekeurd.

Op 17 augustus 1849 komt dan voor de aannemer volgend besluit:

1. De éclusetten en aquaducten tussen het begin van het kanaal en Nevele moeten vóór 1 oktober 1849 afgewerkt zijn.
2. De funderingswerken van alle bruggen, uitgezonderd de spoorwegbrug in Landegem, moeten onmiddellijk beginnen en zover mogelijk vooruitgaan zolang als het seizoen en de toestand van de waterlopen het toelaten.
3. De rest van het seizoen en de winter moeten gebruikt worden om voorbereidingen te treffen en alle noodzakelijke materialen in te slaan voor de constructie van de stuw te Deinze, de spoorwegbrug in Landegem en de andere bruggen en aquaducten zodat alle werken kunnen starten bij het begin van het werkseizoen 1850 en afgewerkt worden vóór 1 oktober 1850.

In november 1849 werden de werken geschorst door het ongunstige weer dat enkele maanden aanhield.

Op 30 april 1850 gaat ingenieur Wolters op inspectie. Hij veronderstelt dat de aannemer al goed opgeschoten is. Niets is minder waar, de aannemer legt niet de nodige ijver aan de dag. Hij heeft geen houtvoorraad opgedaan om de bruggen van Merendree en Bachte en de stuw te Deinze af te werken. Het metselwerk dat in het voorbije jaar werd uitgevoerd aan het aquaduct van de Kaandel en de Rekkelingbeek moet hersteld worden. Niets is voorzien voor de bouw van de oeverbekledingen dicht bij de aquaducten. De graaf- en funderingswerken voor de stuw te Deinze zijn met zo weinig energie begonnen dat het niet meer mogelijk zal zijn ze te beëindigen in de loop van voorziene werkseizoenen. Wolters ziet geen enkele reden om zo traag te werken en vindt dat de overheid de aannemer zware boetes moet opleggen als hij zijn manier van werken niet vlug wijzigt.

Toch weer overstromingen...

Op 24 april 1850 stuurden enkele inwoners van Meigem een schadedossier naar de gouverneur van Oost-Vlaanderen. Zij beweren dat zij schade geleden hebben op hun landerijen en meersen door overstromingen die volgens hen veroorzaakt werden door het delven van het Schipdonkkanaal. Hierdoor kon het water niet meer wegvloeien en zo zijn hun meersen en

landerijen van 1 augustus 1849 tot einde maart 1850 overstroomd en hun vruchten, gras en nagras zijn verloren gegaan of grotendeels beschadigd.

Hierna volgen als voorbeeld de verliezen en schadeberekening.

Petrus Vander Vennet: 6 ha 4 a tarwe en 1 ha 4 a koolzaad beschadigd, de schade mag begroot worden op 125,00 fr.

Francies De Keyser: 23 a koolzaad en 15 a rogge volledig verloren, schade 130,00 fr.

Louis Coussement: 30 a tarwe volledig onder water en 15 a rogge volledig verloren, schade 150,00 fr.

Francies Janssens: 30 a rogge en gerst zeer zwaar beschadigd, schade 40,00 fr.

Nathalie van Gansbeke, weduwe van Petrus van Vynckt: 14 a rogge en gerst bijna volledig verloren, schade 40,00 fr.

Jan Baptiste de Poorter had onder water van 1 augustus 1849 tot op einde maart 1850:

- 89 a maaigras dat hij door het water niet heeft kunnen maaien, schade 100,00 fr.
- 6 ha 14 a meers waarvan het nagras volledig verloren is, schade 200,00 fr.
- 98 a tarwe volledig onder water, schade 225,00 fr.
- 31 a rogge volledig onder water, schade 40,00 fr.

Pieter Louis vanden Abeele: 89 a gerst en tarwe volledig onder water, schade 200,00 fr.

Deze landbouwers richten zich tot de gouverneur opdat zij een billijke en rechtvaardige vergoeding voor hun geleden schade en interesten zouden ontvangen.

De brief is ondertekend door de landbouwers; Francies De Keyser en Francies Janssens tekenen met een kruisje want zij kunnen niet schrijven.

Jean Baptiste Depoorter, burgemeester en landbouwer te Meigem, zorgt nog eens extra voor zichzelf en stuurt op 13 mei 1850 een brief aan de minister van Openbare Werken. Door het delven van het kanaal en bij gebrek aan een *waterlat* (afvoer) in deze vaart is het grootste gedeelte van het weiland en de maaimeersen door hem gebruikt, eigendom van Rومان, Gent, zo zeer beschadigd dat de oogst dit jaar voor het grootste gedeelte onbeduidend is. Het gaat over de percelen 123, 136, 140, 141, 142, sectie B Meigem van het kadastrale plan van Meigem.

Hij vraagt dat de nieuw gemetselde aquaduct dadelijk zou geopend worden en dat zijn geleden schade zou vastgesteld en vergoed worden.

Op 16 mei 1850 stuurt onderingenieur Colson een zeer gedetailleerd rapport aan hoofdingenieur Wolters en toont aan dat de klachten van de landbouwers ongegrond zijn. Uit het rapport blijkt duidelijk dat niet het Schipdonkkanaal de oorzaak is van de overstroming wel de Leie. Was het Schipdonkkanaal er niet geweest dan zou alles zwaar overstroomd zijn geweest zoals in 1841, dus vóór het graven van het kanaal. Het water heeft zich einde maart teruggetrokken langs de Kaandel op het ogenblik dat de waterstand van de Leie lager was geworden. Als ze hadden gewild dan konden de landbouwers einde maart hun land nog steeds bewerken met gewassen die ze normaal in de lente zaaien of planten. Hun klacht is dus ongegrond en wordt afgewezen.

Als gevolg van de zware regens op 6 en 7 augustus 1850 lagen alle werken aan het Schipdonkkanaal stil. Bij de stuw te Deinze zijn de graafwerken ondergelopen, de machine moet gerepareerd worden en zo lopen de werken weer vertraging op. De schade aan de waterkering moet hersteld worden. Door de schade die werd veroorzaakt door het wegspoelen van de grond bij de brug van Bachte is de kofferdam onderbroken en wordt nu gerepareerd. In het kanaalvak tussen Bachte en Nevele stijgt het water vlug omdat het water moest worden geloosd van de omliggende weiden die dreigden te overstromen. Alle metsers hebben het werk moeten staken en het is niet mogelijk te voorzien wanneer zij het werk zullen kunnen hervatten. Het water in de Poekebeek stijgt verder. De waterkering bij Landegem lijdt erg en wordt stroomopwaarts vanaf de spoorlijn versterkt om groter onheil te voorkomen, mocht hij niet genoeg weerstand kunnen bieden. Ook het talud en de trekwegen hebben zwaar geleden en moeten onderhouden worden.

Op 25 november 1850 werd het werkseizoen 1850 afgesloten en volgende projecten waren afgewerkt: de brug in Merendree; de brug in Landegem; de brug bij de monding van het kanaal in de Brugse Vaart; de spoorwegbrug is 3,5 m opgemetseld boven de fundering; de duiker van de monding van de Rekkelingbeek in het kanaal; de duiker van de monding van de Poekebeek in het kanaal; alle duikers in de dijken van Deinze tot aan de Brugse vaart en het heiwerk van de fundering voor de stuw in Deinze.

Voor het nieuwe seizoen resten nog: de spoorwegbrug in Landegem, de brug te Bachte, de stuwdam te Deinze; het sluisje tegenover de Kale bij

Nevele; de stuwdam te Nevele en het aquaduct onder de weg van Deinze naar Tielt.

Vanaf 18 december 1850 werd de brug in Merendree voor een tiental dagen onderbroken om de houten constructie van de ophaalbrug te kunnen aanbrengen. Ingenieur Wolters vroeg om de gemeenten Merendree, Vinderhoute, Lovendegem en Landegem hiervan op de hoogte te brengen (brief van 11 november 1850).

Het kanaal is af: de aangelanden aan het woord

Door het graven van het nieuwe kanaal waren nogal wat landbouwers afgesneden van hun landerijen gelegen aan de andere oever. Zij verzoeken de overheid om een oplossing. Enkelen zijn vindingrijk en willen met een bootje het kanaal oversteken.

Leonardus Lanckzweert, Engelbertus Martens en Bernardus De Meyer, landbouwers in Merendree, wonen aan de oostkant van het Schipdonkkanaal en hebben 10 ha grond liggen langs de westzijde ervan. Om deze landerijen te bereiken, moeten ze een omweg maken van een half uur. In een brief van 24 februari 1848 vragen ze aan de gouverneur om een roeibootje te mogen leggen op het kanaal dicht bij de hoeve van Leonardus Lanckzweert om zo gemakkelijk hun landerijen te kunnen uitbaten aan de andere oever. Het schepencollege van Merendree adviseert op 29 maart 1848 deze aanvraag gunstig en op 3 mei 1848 krijgen zij de toestemming op volgende voorwaarden. Ze moeten op eigen kosten een houten trap van 2 m breed plaatsen op elke talud van het kanaal. Deze trappen moeten ze in goede staat onderhouden en afbreken op het eerste verzoek van de overheid en op beide zijden van de trap moeten ze 5 m van het talud onderhouden. Het bootje moet altijd vastliggen zodat het de scheepvaart niet kan hinderen.

Ange Vandewalle, landbouwer uit Merendree vraagt op 19 februari 1849 de toestemming om een roeibootje te mogen leggen in het Schipdonkkanaal aan het hofstedeken door hem bewoond om de landerijen aan de overkant van de vaart te kunnen gebruiken. Hij krijgt de toestemming onder bovenstaande voorwaarden.

De kinderen van wijlen De Loof uit Vosselare zijn pachters van een hofstede van de burgerlijke godshuizen Gent. Hun hoeve ligt op gelijke afstand tussen de brug van Bachte en die van Nevele. Zij vragen om op hun eigen kosten een boot te mogen leggen op het Schipdonkkanaal om over te varen naar hun gronden in Meigem omdat ze anders een omweg moeten maken van ten minste een half uur. Op 10 december 1856 krijgen ze hiervoor de toestemming op deze voorwaarden: het bootje mag enkel gebruikt worden door de verzoekers en hun werklieden; het moet vastliggen aan een ketting en mag de scheepvaart niet hinderen. In de schuinte van de vaart moeten houten trappen gemaakt worden om schade of instorting van de oever te voorkomen. De trappen en het talud van de vaart moeten goed onderhouden worden op 5 m langs beide kanten van de trappen.

Norbert D'huyvetter en Adèle D'huyvetter (Gent) vragen op 29 augustus 1847 om een brug te krijgen op de plaats genoemd Winkelpotten in Merendree. Hun verzoek werd zelfs tot bij minister Frère Orban verder geleid die aan de gouverneur van Oost-Vlaanderen vraagt om alle noodzakelijke schikkingen te treffen om deze operatie mogelijk te maken. Er is blijkbaar nooit op die plaats een brug gekomen.

De gemeente Nevele vraagt op 31 juli 1849 op kosten van de staat een veerpont om een brug te vervangen over het vroegere Nevels Vaardeken tussen Nevele en Landegem. Het antwoord van ingenieur Wolters is glashelder: die brug was enkel maar een vlonder of slootplank die beide oevers van het Vaardeken verbond en waar mensen en dieren over konden. De omstandigheden in Nevele kunnen vergeleken worden met deze in Merendree maar dan op kleinere schaal. In Merendree heeft het kanaal verscheidene wegen afgesneden langs waar oogstwagens werden vervoerd en zelfs die wegen werden niet vervangen. In Nevele gaat het slechts over een verdwenen passerelle voor het vervoer van mensen en dieren! Er is geen reden om een loopplank door een veerpont te vervangen. Het advies op deze vraag is dus negatief.

Handel en nijverheid

Weldra zien enkele inwoners het nut van deze nieuwe vaarweg. Op 31 juli 1849 krijgt Dominique Hendricx uit Merendree de toestemming om op het Schipdonkkanaal te varen tussen Nevele en de Brugse Vaart met bootjes

geladen met mest. Indien hij schade berokkent aan het kanaal moet hij die op zijn kosten repareren.

Op 29 januari 1850 vraagt Jean Baptiste Van Overbeke, burgemeester van Hansbeke en handelaar de toestemming om 60.000 bakstenen te mogen vervoeren met bootjes tussen het Schipdonkkanaal en de Brugse Vaart. Die stenen moeten dienen om de schuur en stallen te herbouwen op een hoeve gelegen te Nevele en eigendom van generaal d'Hane de Steenhuyse. Van Overbeke zal de stenen vervoeren in 10 reizen met telkens ongeveer 6000 stenen en hij zal voorzichtig zijn om geen schade te berokkenen aan de constructies op het kanaal. Ingenieur Wolters is van oordeel dat aan dit verzoek geen gevolg kan gegeven worden (brief van 6 februari 1850).

Leonard Maere, handelaar in granen en zaden, woont in de Langemunt nr. 10 te Nevele en vraagt de toestemming om een hangar te bouwen langs het Schipdonkkanaal, stroomopwaarts bij de stuw te Nevele. Hij wil graag nog voor het koude seizoen het gebouw optrekken (brief van 10 november 1856). Het antwoord hebben we in de briefwisseling niet gevonden.

Door het graven van het kanaal liggen hier en daar langs de oever grote hopen grond. Sommige inwoners en zelfs de gemeente Meigem willen graag deze grond voor zichzelf ten nutte te maken.

A. Cackaert, eigenaar en landbouwer te Nevele, krijgt op 4 september 1848 de toestemming om zijn grond die gelegen is langs het Schipdonkkanaal in Nevele op te hogen met grond afkomstig van het graven van de eerste sectie van het kanaal.

Eerder had Jean Francois Beryngiez (sic) uit Nevele ook hiervoor de toestemming gekregen.

Ook M. Bekaert uit Nevele vraagt om aarde, afkomstig van het graven van het Schipdonkkanaal en die ligt op de percelen 46 en 57 te mogen gebruiken om zijn percelen op te hogen. Hij krijgt hiervoor op 19 juli 1850 de toestemming.

In Meigem overstroomt de Meulebroekstraat jaarlijks in de winter omdat ze laag gelegen is en zo is ze zekere tijd buiten gebruik. Ze kon nog niet verhoogd worden bij gebrek aan geldmiddelen. Op 1 juni 1850 vraagt het gemeentebestuur of aarde mag gebruikt worden van de aardestapel langs

het kanaal. De ophogingswerken zullen vrijwillig uitgevoerd worden door landbouwers van de gemeente.

En na verloop van tijd groeit op die hopen aarde weer genoeg gras om schapen te weiden.

J. B. Dossche uit Nevele, landman en pachter van goederen van weduwe Duyck en Fredric Lamme, vraagt op 25 mei 1850 de toestemming om schapen te mogen weiden op de *garzingen* die groeien op het *steurt (!)*⁸ of *aerde* gelegen op de percelen 142, 144, 169 en 170 langs de nieuwe vaart te Nevele. Hij krijgt een ja, maar zijn schapen mogen niet grazen op de trekweg of het talud van de vaart.

In deze nieuwe vaart stroomt voldoende water zelfs in een droge zomer.

Op 14 maart 1849 vraagt Josse Haesaert uit Merendree om een pomp te mogen plaatsen om zo zijn hoeve, gelegen langs het kanaal bij de brug van Merendree te kunnen voorzien van water. Dit wordt hem niet toegestaan omdat deze pomp langs het kanaal en de trekweg het gebruik van de trekweg zou kunnen hinderen en schade zou kunnen berokkenen aan de trekweg en het talud. Wel mag hij een loden zuigleiding plaatsen onder de trekweg.

In 1858 was er in Nevele en Landegem een gebrek aan water door de aanhoudende droogte en zo had bierbrouwer Francies De Paepe⁹ uit Landegem zelfs te weinig water om nog verder te kunnen brouwen. Op 4 mei 1858 vraagt hij om water uit het Schipdonkkanaal te mogen oppompen en om hiervoor een pomp te mogen plaatsen aan de brug te Landegem. Op 19 juni 1858 krijgt hij hiervoor een vergunning onder deze voorwaarden: de pomp moet geplaatst worden tegen het hoofd of de hoekmuur van de brug en mag de scheepvaart en de doorgang over de brug niet hinderen. De pomp

⁸ Dit betekent 'stort'!

⁹ Francis De Paepe ('Poesele, 1817) x Marie-Thérèse Speeckaert (°Landegem, 1816), betrokken na hun huwelijk de woning Damstraat 7 waar Francies bij de aangifte van de geboorte van zijn kinderen tot in 1856 bekend stond als koopman. Vanaf 1858 staat hij vermeld als '*bierbrouwer van beroep te Landegem, wijk Heirenthoek*'. In 1871 komt deze brouwerij in handen van de familie Meiresonne. (Mededeling A. Bollaert).

moet minimum op 50 cm van het bed van het kanaal geplaatst worden en ze moet verwijderd worden op vraag van bestuur van Bruggen en Wegen en zeker na het ophouden van de droogte. De verzoeker heeft geen recht op schadeloosstelling. Over de kwaliteit van dit bier gebrouwen met water uit de vaart zijn we niet ingelicht.

Op 24 juli 1858 dient de gemeente Nevele een gelijkaardig verzoek in. Wegens de aanhoudende droogte lijden veel inwoners onder een gebrek aan water. De gemeente zou graag een pomp plaatsen bij de brug om zo aan de inwoners water te bezorgen. Onder dezelfde voorwaarden als hierboven mag Nevele een pomp plaatsen.

Op dit fragment uit de kaart van 1639-1640 van Nevele herkennen we op het nummer 63 de verdwenen hoeve Oude Gerste. Ten noorden van de hoeve loopt de Poekebeek. Door deze aloude hoeve werd van zuid naar noord het Schipdonkkanaal gegraven. (RAG, landboek van Nevele van 1639-1640).

De aanleg van het Schipdonkkanaal heeft het uitzicht van het landschap grondig gewijzigd en soms de dorpskern van de aangrenzende gemeenten zwaar verstoord. Vele hectaren meersen, weiden, landbouwgronden en boomgaarden verdwenen in de bedding van de vaart.

In Nevele werd het leen Oude Gerste of Oude Wal genoemd helemaal afgebroken. Deze hoeve of leen werd al voor het eerst vermeld in 1460.

Herberg Den Hert, voor het eerst vermeld in 1521, werd in 1846 onteigend en afgebroken voor het graven van het Schipdonkkanaal¹⁰ Ook de Kattestraat die voor het eerst vermeld werd in 1490 werd in de bedding van het kanaal opgenomen. In Nevele verloren 78 eigenaars in het totaal 19 ha grond. 3317 bomen werden geveld en elf woningen verdwenen voor altijd.

Beplantingen langs de vaart

In 1854 werd begonnen met de beplantingen langs de vaart. Tussen Bachte-Maria-Leerne en Nevele werden 400 eiken, 200 essen, 200 wilgen, 400 berken en 100 populieren geplant. Dit werk werd toegewezen voor 2.129 fr. aan Ferdinand Vermeersch uit Waarschoot.

In maart 1857 werden op de andere oever, tussen Deinze en Nevele, 125 lindes en 2450 eiken geplant en in september 1857 waren beide oevers tussen Nevele en Schipdonk aan de beurt met 3000 eiken.

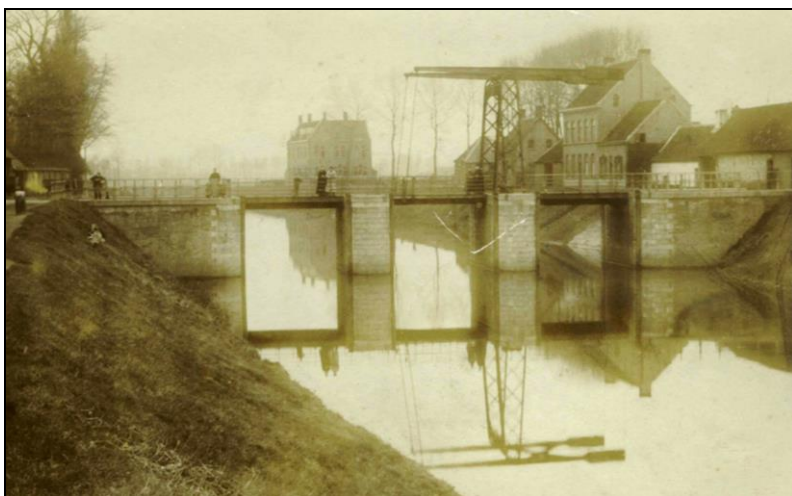
Dit vredig kanaal werd in 1914 en nog eens in 1918 herschapen in een waar slagveld. Deze geschiedenis werd in verschillende artikelen in 'Het Land van Nevele' uitvoerig verhaald.

Jan Luyssaert, Merendree

¹⁰ A. Janssens, Van herbergen, herbergiers en tappers te Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 23 (1992), afl. 2, p. 147.

HET SCHIPDONKKANAAL TUSSEN DEINZE EN MERENDREE, EEN BEELDIG VERHAAL

Het Schipdonkkanaal (officieel: Afleidingskanaal van de Leie en vandaar door de Duitse bezetter Lyskanal genoemd) loopt over een lengte van 56 km vanaf Deinze tot in Heist waar het uitmondt in de Noordzee. Tussen Deinze en het Kanaal Gent-Brugge zijn vaartuigen toegestaan van CEMT-klasse Va (1.500-3.000 ton, 110 meter lang, 11,50 m breed) met een diepgang tot 2,8 meter.

*Het Schipdonkkanaal en Nevele-brug omstreeks 1900.
Foto afkomstig uit de woning van Cyriel Buysse in Den Haag.*

Het Schipdonkkanaal werd gegraven tussen 1847 en 1849 en is zowel een economische als een natuurlijke link tussen de Leie in Deinze en de Brugse Vaart in Merendree. Het kanaal is ook de verbinding langs het water tussen het Meetjesland en de Leiestreek en de verbinding van beide regio's met de zee.

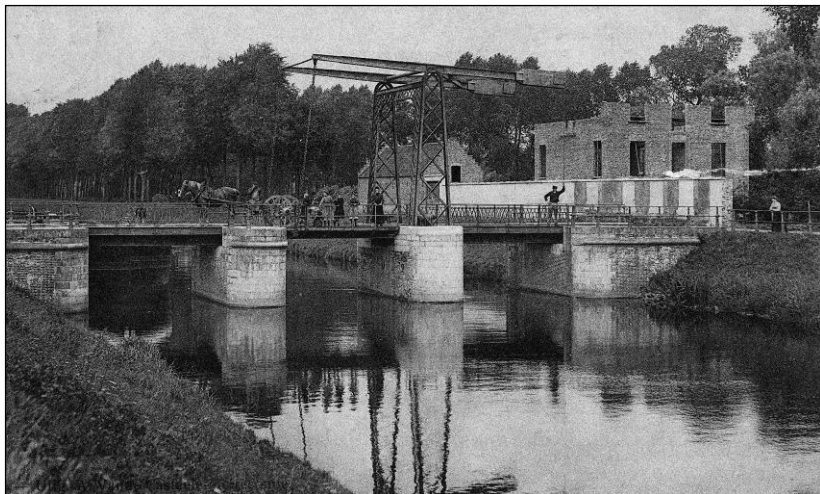
Dit artikel is een verkorte versie van de tentoonstelling 'Het SCHIPDONKKANAAL tussen Deinze en Merendree' die tijdens de Nevelse sinksenkermis te bezichtigen was in De Cichorei (jeugdwoning Cyriel Buysse) in Nevele.

De vaartbrug en het sas in Deinze omstreeks 1900.

De ophaalbrug in Nevele omstreeks 1910.

*De vaartbrug in Landegem in 1910 met de bouw van Villa Pia
(nu containerpark) op de achtergrond.*

De Kalebrug in Merendree omstreeks 1910.

8 december 1887: het plaatsen van een tweede sifon te Schipdonk onder het kanaal van Gent naar Oostende, uitgevoerd door de Entreprise Lacroix et Bertaux onder de leiding van hoofdingenieur en directeur De Heem, ingenieur Bauwens en werfleider Jonckheere.

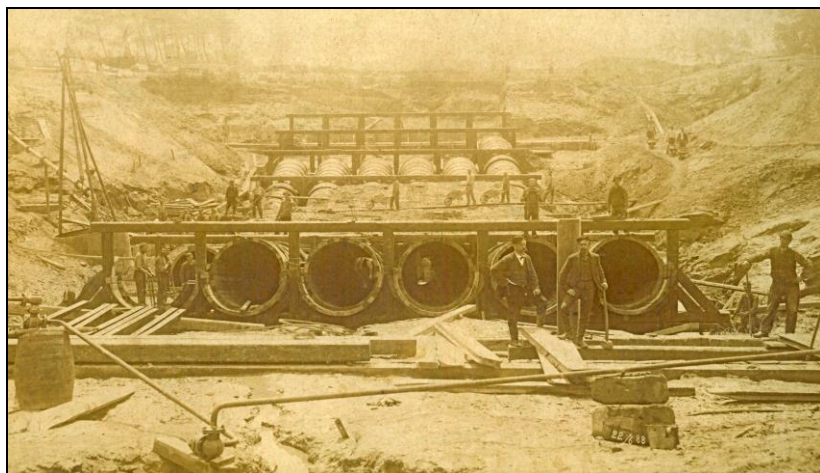

Werken aan de sifon in Merendree op 22 juni 1888. De stuwsluis van Schipdonk bestaat uit twee schuifstuwen en een scheepvaartsluis. De stuw wordt bediend door een mobiele ploeg die ook de stuw van Balgerhoeke beheert. De sluiswachters staan telefonisch in verbinding met de sluis van Sint-Baafs-Vijve, daar de situatie op deze locatie rechtstreekse gevolgen heeft voor de waterbeheersing ter hoogte van de stuw van Schipdonk. Alle handelingen en waterpeilen worden meermaals per dag genoteerd in een logboek.

Voor de werking en regeling van de stuwen wordt het opwaartse peil in acht genomen, namelijk dit van het Kanaal Gent-Brugge-Oostende. De stuw bestaat, naast de sasruimte, uit twee stuwen die door middel van schuiven de afvoer regelen. De hefschuiven worden opgetrokken in functie van de gewenste afvoer. Naast deze stuwen zijn er op de sifon nog zes schuiven met elk een doorvoeropening van 2,54 m² aanwezig. (Uit: Waterbeheer in Oost- en West-Vlaanderen, bevaarbare waterlopen, 2008)

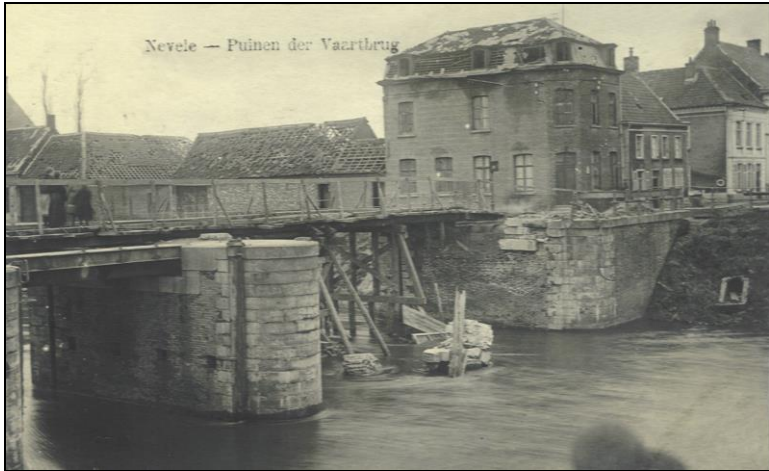

Werken aan de sifon in Merendree op 22 juni 1888.

Werken aan de sifon in Merendree op 22 juni 1888.

DE EERSTE WERELDOORLOG. DE VERNIELINGEN VAN OKTOBER EN NOVEMBER 1918

De vernielde vaartbrug in Nevele.

Herstellingswerken door soldaten van de genie aan de vaartbrug in Landegem met centraal op de foto de vernielde Villa Pia die in 1910 werd gebouwd.

De vernielde spoorwegbrug in Landegem.

De voorlopig herstelde Kalebrug in Merendree.

SCHAATSEN OP HET DICHTGEVROREN SCHIPDONKKANAAL IN DEINZE

Ijspret op het Schipdonkkanaal in Deinze tijdens de koude oorlogswinter van 1917.

De schaatsers van Deinze poserend op het kanaal in 1917.

HET INTERBELLUM

Het toegevroren Schipdonkkanaal in Deince in 1929.

Het sas in Deince begin de jaren 1930.

*Het Schipdonkkanaal te Nevele in 1924. Het gebouw rechts is de herstelde
rijkswachtkazerne die tijdens de Eerste Wereldoorlog zwaar werd
beschadigd. In de meidagen 1940 werd ze opnieuw zwaar beschadigd
zodat ze moest worden afgebroken.*

*Nog enkele gebouwen langs het kanaal in Nevele, Vaart Rechts op de hoek
met de Langemunt.
Foto genomen in 1924 vanop de noodbrug over het kanaal.*

Het lossen van een schip in Nevele omstreeks 1920. De zware zak wordt op de schouders getild en via een smalle loopplank aan wal gebracht.

Het lossen van een schip op Vaart Rechts in Nevele omstreeks 1925. Links bovenaan op de achtergrond kunnen we de huidige bakkerij Welvaert herkennen.

Berrie voor het lossen van stenen uit een schip afkomstig van de vroegere Firma Van Maldeghem langs het Schipdonkkanaal (nu DSM-keukens).

Een steenschip of steenschuit legde aan met circa 35.000 Pittemse of Ardooise bakstenen. Een paar lossers stonden in het ruim en wierpen pakjes van 5 stenen omhoog. Ze werden opgevangen en op een draagbaar, steenberrie of op een steenkruiwagen gestapeld. Twee lossers brachten de draagbaar of de kruiwagen langsheen de losplank naar de oever, waar ze door andere lossers gestapeld werden op de 'steen(h)aard'. (Uit 'Scheepslosser, een verdwenen beroep' door A. Janssens in *Het Land van Nevele*, jg. 1986, afl. 1)

HET TESTEN VAN DE KANAALBRUG TE NEVELE IN 1926

Vrijdagnamiddag (5 november) werd de nieuwe vaste brug over de Schipdonkse vaart beproefd.

Ziehier hoe dat geschiedde: op de voetpaden der brug waren zakjes zavel aangebracht tot een gezamenlijk gewicht van ruim 19.000 kg. De stoomtram voerde een vracht aan van meer dan 50.000 kg. en heel traagjes reed hij over de brug. Terwijl een wagen beladen met 13.000 kg. ijzer langzaam over de brug gesleept werd. Het werk werd uitgevoerd door de heren Dejonghe en Zoon, aannemers te Heyst aan Zee, werd goedgekeurd en de brug bruikbaar verklaard.

Een woordje geschiedenis over de brug van Nevele zal hier wel niet ten onpas komen.

Het was den 12 oktober 1914 om 2 u. 's avonds, dus bijna dag op dag 12 jaar geleden, dat de oude ophaalbrug door de Belgische Genie opgeblazen werd om den aftocht van het Belgisch leger te dekken. Daags nadien, na een schermutseling van een viertal uren, wierpen de Duitsers een voorlopige noodbrug over het kanaal, op dezelfde plaats waar de ophaalbrug lag.

In februari daaropvolgende hebben ze een vijftiental meters noordwaarts een paalbrug opgeslagen die tot het einde van de oorlog gediend heeft.

In oktober 1918, wanneer hun aftocht begonnen was, legden de Duitsers in allerijl een brede vaste houten brug op de plaats der huidige nieuwe. Ze was sterk genoeg gebouwd om hun zware kanonnen te dragen, die er dan ook bij tientallen overheen getrokken zijn. In de laatste dagen van oktober hebben ze dat werk doen springen, evenals hun paalbrug.

Na het vertrek der Duitsers hebben ons eigene troepen op dezelfde plaats een noodbrug opgetimmerd, zoo dicht bij het waterpeil dat geen schip er onder kon varen. Enkele maanden nadien is men dan ook verplicht geweest andermaal een paalbrug op te slaan op de plaats waar die der Duitsers gelegen had. Het is die brug welke nu buiten dienst verklaard is. Het werd tijd want zij is in erbarmelijken staat en elken dag waren er erge ongelukken te vrezen.

De nieuwe brug is geheel in ijzer gebouwd en heeft maar twee bruggaten meer, waarvan een zeer breed en zoo hoog, dat zelfs bij hoog water de ongeladen schepen eronder kunnen varen.

Is de scheepvaart vergemakkelijkt, het verkeer op de brug is het eveneens. Reeds rolt de stoomtram er sinds den 30 oktober over naar Ruysslede en Thielt en nevens den tram is er plaats over om een grooten vrachtwagen door te laten.

Al de huizen aan de brug zijn opgetrokken of in heropbouw en aanzienlijk schooner dan voor den oorlog. Het uitzicht der straat is dan ook heel wat verfraaid en de laatste sporen van vernieling door den oorlog teweeg gebracht, zijn verdwenen. Jammer, dat als gevolg van de ophoogingswerken, de Langemuntstraat in een slechten toestand verkeert. De afwatering is er zo gebrekkig dat bij den minsten regen de tramlijn op een lengte van 10 m. en een breedte van 2 m. geheel onder water staat. Het ware te hopen dat de bevoegde dienst onmiddellijk ingreep.

Uit: DE VOLKSVRIEND, november 1926.

Deze brug werd opgeblazen op 24 mei 1940.

DE MEIDAGEN 1940 IN NEVELE

Tijdens de laatste dagen van de Tweede Wereldoorlog werd nog hevig gevochten in het centrum van Nevele. Zowel aan Duitse als aan Belgische zijde vielen vele slachtoffers. De burgerbevolking was gevlucht. Bij hun terugkeer vonden ze hun woningen totaal vernield of zwaar beschadigd.

Deze auto was op een mijn gereden in de Kortemunt.

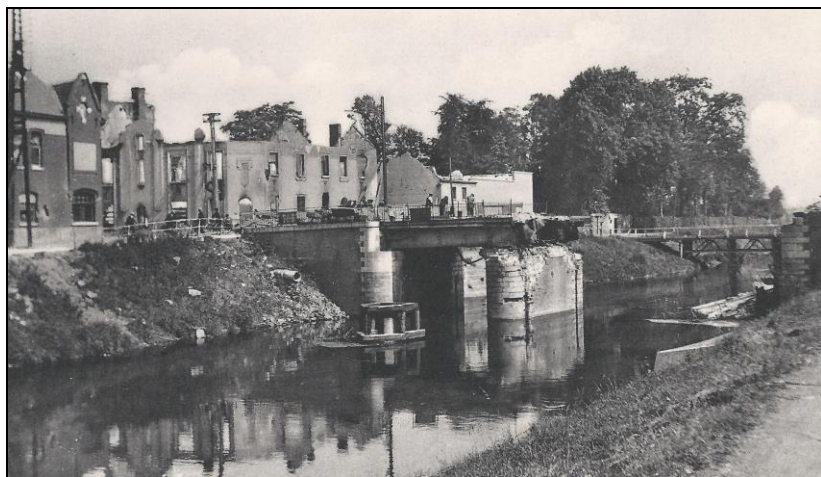
Rechts herberg Het Boerenhof, links de uitgebrande gebouwen van de familie Dias. In de achtergrond zien we de vernielde gebouwen in het begin van de Langemunt.

Foto genomen van de kant van de Langemunt. Rechts in de achtergrond kunnen we nog de auto in de Kortemunt zien die op een mijn reed. Centraal op de foto de zwaar beschadigde woning van de huidige bakkerij Welvaert.

*De uitgebrande huizen van de familie Dias
op de hoek van Vaart Links en de Kortemunt.*

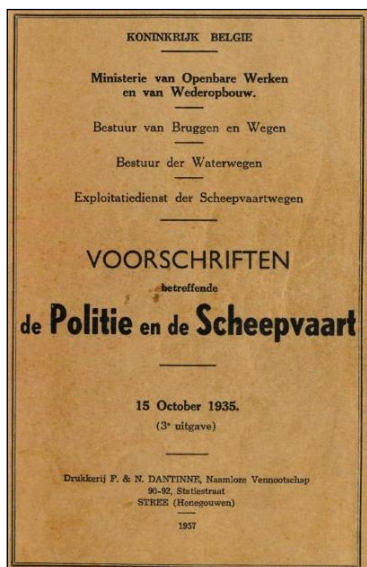

De opgeblazen brug over het kanaal.

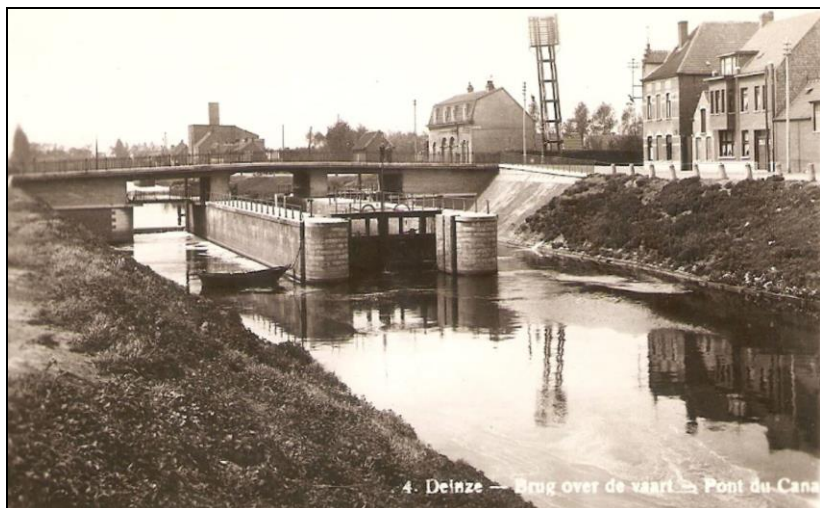
*Duitse soldaten en Belgische krijgsgevangenen
aan het kanaal in Meigem eind mei 1940.*

DE NAOORLOGSE PERIODE: 1950-1970

De officiële losplaatsen langs het Schipdonkkanaal tussen Deinze en Zomergem zoals opgenomen in de voorschriften betreffende de politie en scheepvaart van 1957.

Afleidingskanaal der Leie.				
27.455	Deinze	Deinze	Samenloop met de Leie	0.000
26.655	—	id.	Losplaats D'hossche	0.800
26.535	—	id.	Losplaats Van den Berghe	0.920
26.455	Deinze	—	Losplaats Verhoeye	1.000
26.385	id.	—	Wal van Deinze	1.070
26.331	id.	—	Losplaatsen Van den Avenne, Van Lacré & De Vos	1.124
26.319	id.	Deinze	Ontvangskantoor. Sluis te Deinze	1.136
24.910	Bache-Maria- Leerne	Meigem	Vaste brug te Bache-Maria-Leerne	2.545
22.505	—	id.	Wal te Meigem	4.950
20.930	—	Nevele	Wal te Nevele	6.525
20.890	Nevele	—	Losplaats D'hossche	6.565
20.846	id.	Nevele	Vaste brug te Nevele (Noodbrug)	6.609
20.780	id.	—	Losplaats Naessens & De Vos- Meerschman	6.675
20.720	id.	—	Losplaats De Ketelaere	6.735
20.680	—	Nevele	Losplaats Diaz	6.775
20.675	Nevele	—	Losplaats Van den Berghe	6.780
17.833	Landegem	Landegem	Vaste brug te Landegem	9.622
17.755	id.	—	Wal te Landegem	9.700
17.732	id.	—	Losplaats De Pauw	9.723
16.961	id.	Landegem	Vaste spoorbrug te Landegem	10.594
16.025	Merendree	—	Wal te Merendree	11.430
15.966	id.	Merendree	Voorlopige vaste brug te Merendree	11.489
13.365	id.	id.	Ontvangskantoor sluis te Schipdonk	14.090
12.269	Zomergem	Zomergem	Voorlopige vaste Duivekeetebrug	15.187
10.934	Zomergem	—	Wal van Lindekens	16.521
10.850	id.	Zomergem	Voorlopige vaste Lindekensbrug	16.605

*Tweemaal de brug en het sas in Deinze.
De bovenste foto dateert van de jaren 1950, de onderste van 1971.*

Het sas en de Schipdonkbrug in Deinze in de jaren 1950.

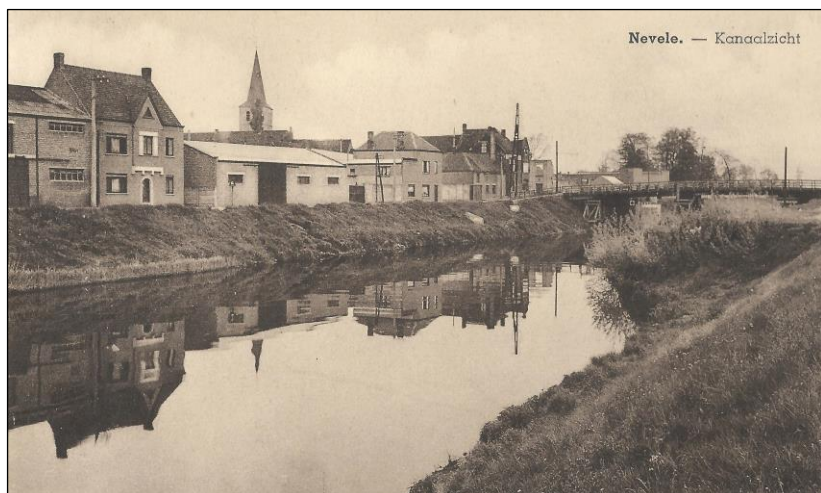
Het kanaal in Deinze kijkende richting Meigem tussen 1960 en 1970.

De baileybrug tussen Meigem en Bachte in de volksmond Bachtebrug genoemd omstreeks 1970. Het was een brug aangelegd door het leger bestaande uit standaardsegmenten zodat die snel kon opgebouwd worden. Rechts het cafeetje van Zulma Van de Voorde die in 1972 werd vermoord. De misdaad werd nooit opgehelderd.

Het kanaal gefotografeerd in Meigem omstreeks 1970 ter hoogte van het Poortakkersgoed in Vosselare. Rechts in de verte ontwaren we de kerktoeren van Vosselare.

Zicht op Nevelebrug en omgeving in 1945.

Werken aan Nevelebrug in 1955.

*De meanderende Kale en het Schipdonkkanaal
tussen Landegem en Merendree.*

*De nieuwe Kalebrug in Merendree midden de jaren 1960. In tegenstelling
tot wat de naam laat vermoeden is dit de brug over het Schipdonkkanaal
die Merendree met Hansbeke verbindt.*

WERKEN AAN HET KANAAL DE LAATSTE DECENNIA

De Kromme Brug (in de volksmond de Bananenbrug genoemd) is een betonnen liggerbrug. De brug werd gebouwd in 1977 en bestaat uit drie overspanningen: twee zij-overspanningen van 35 m en een midden-overspanning over het kanaal van 51 m. De totale lengte bedraagt 121 m, de breedte is 14 m. De brug werd genoemd naar haar vorm.

Baggerwerken in Deinze in 1977.

De slechte staat van het wegdek en het ontbreken van vangrails langs het kanaal in Meigem werd in 1978 in de pers aangekaart.

*Baggerwerken bij de verbreding van het kanaal in Nevele
begin de jaren 1980.*

Zo reed je in 1982 Nevele centrum binnen komende uit de Langemunt.

De nieuwe Nevelebrug in de Biebuyckstraat werd afgewerkt in 1984.

Werken aan de verbreding van het kanaal in Landegem

De werken aan de nieuwe Landegembrug tussen 1978 en 1980.

Op de smalle noodbrug over het kanaal in Landegem konden de auto's elkaar nauwelijks passeren.

De werken aan de nieuwe spoorwegbrug in Landegem in 1978.

In het verlengde weekend van 1 mei 1998 werd een 86 meter lange spoorwegbrug over het Schipdonkkanaal in Landegem gemonteerd. Er werd daarvoor aan vakwerkkraan opgebouwd van 800 ton.

De nieuwe en de oude Kalebrug in 1981.

De afbraak van de oude Kalebrug in 1981.

Merendreebrug in 2018.

De 'kunstwerken' op het kanaal vandaag

NAAM	AFSTAND LEIE	DEEL- GEMEENTE	DOORVAAR- HOOGTE
Vaartbrug	1,0 km	Deinze	8,30 m
Krommebrug	1,4 km	Deinze	7,68 m
Voetgangersbrug	6,7 km	Nevele	8,32 m
Nevelebrug	7,1 km	Nevele	9,24 m
Brug E40	9,1 km	Nevele	7,30 m
Landegembrug	9,8 km	Landegem	9,02 m
Spoorbrug	10,7 km	Landegem	9,08 m
Merendreebrug	11,6 km	Merendree	9,17 m
Schipdonkbrug	13,8 km	Merendree	8,94 m
Brug stuwsluis	14,2 km	Merendree	4,69 m
Schipdonk			

(Bron: De VlaamseWaterweg)

DE TOEKOMST

In de loop van 2020 zijn de afbraakwerken van de huidige voetgangersbrug (Nevele) gepland. Ze wordt vervangen door een nieuwe brug.

De Lovelingbrug die de Kortemunt met de Langemunt zal verbinden in Nevele wordt binnenkort het nieuwste 'kunstwerk' over het kanaal.

André Bollaert, Poesele

Herkomst afbeeldingen:

Hugo Baert, Catherine De Groote, Stefaan De Groote, Luc De Meester, Etienne De Meyer, Walter De Smet, Daniël Hautekeete, Maurice Labyn, Roland Luttens, Valère Mortier, Hugo Schaeck, André Stevens, Patrick Tuytschaever, René Van de Walle, Alex Van Maldeghem, Daniel Van Rysselberghe, Omer Verhelst, Henk Wauters, André Willems, De Vlaamse Waterweg, Erfgoedcentrum Het Land van Nevele en Het Lyskanal (J. De Vos, A. Janssens, 1980).

GRAVEN SCHIPDONKKANAAL ISOLEERDE INWONERS WIJK VELDE EN HET HUIS VAN HOLSBEKE

Door het graven van het Schipdonkkanaal werden de inwoners van het westen van de wijk Velde (Melderen) afgesneden van het dorp. De oorspronkelijk weg Winkelputstraat werd doorgeknipt door het kanaal, daardoor kwamen ze op een eiland terecht. Dit zogenoemde eiland werd omsloten ten westen door het Nevels Vaardeken, ten noorden door de Brugge vaart, ten oosten door het Schipdonkkanaal, en kon enkel over de Kalebrug of een brug in Durmen bereikt worden.

Het huis Van Holsbeke stond op de rechteroever ongeveer halweg tussen de twee bruggen; dat was de ideale plaats om een overzet te voorzien. Die bestond uit een roeiboot voor zes personen met aan de kant van het eiland een bel om kenbaar te maken dat men wenste overgezet te worden. Van daaruit ging men te voet langs het erf naar de Molenkouterslag, Ventweg en Hammeken om het dorp te bereiken.

De Eerste Wereldoorlog betekende het einde van de overzet, de roeiboot werd door de Duitser in beslag genomen, alsook de bel. Vermoedelijk werd het huis pas staminee na het graven van het kanaal, door de passage die ontstond langs het jaagpad of trekweg. De staminee 'Den Overzet' was ook kruideniers-barbierswinkel. Om de twee dagen werd er vers brood gebakken in het bakhuis op het erf. Buiten lag een bolbaan voorzien van petroleumverlichting, waar op zondag tot laat in de nacht plezier werd gemaakt door de buurtbewoners.

Geschiedenis van het huis Van Holsbeke-Haesaert

De oorsprong van het huis gaat terug tot het midden van de 18de eeuw. Bij het graven van het kanaal werd er een travee van het huis afgebroken, en daarna voorzien van een nieuwe voorgevel ± 1850 (zie afbeelding huis).

Het huis staat te koop in 1815¹, vanaf 1845 zijn de eigenaars de familie Saelens-De Vriendt². Rond 1900 wordt het huis aangekocht door Bernardus

¹ P. Huys, Nieuws uit het 'Land van Nevele' in de advertenties van de 'Gazette van Gend' (jaargangen 1807-1815), in *Het Land van Nevele*, jg. 49 (2018), afl. 1, p. 91.

² Legger Popp-kaart Merendree ± 1845.

Van Holsbeke, bakker en barbier (°Merendree 1865-†1925)³. Rond 1930 is de nieuwe eigenaar Aimé Haesaert, landbouwer (°Merendree 1902-†1978). Het huis stond 3,50 m voorbij de grens van het Staatsdomein. Om een afsluiting in Art deco te kunnen bouwen, diende Aimé Haesaert in 1936 een verzoekschrift in om 21,50 m staatsgrond in te huren, waarvoor hij jaarlijks 30 frank 'cijns' moest betalen aan het Bestuur der Registratie en Domeinen.

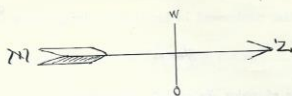
Bij de eerste verbreding van het kanaal in 1938 krijgen alle eigenaars een proces-verbaal van de nieuwe afbakening met plan (zie afbakeningsplan 1938).

Het huis werd pas voorzien van elektriciteit in het jaar 1955. Het gebied Melderden en het Eiland waren de laatste wijken van Merendree die van dit comfort werden voorzien. Aan het einde van de Winkelputstraat werd een stroomkabel op de bodem van het kanaal aangelegd voor de bewoners van het Eiland. Bij de laatste verbredingswerken wordt het huis onteigend in 1977 en afgebroken in 1982.

³ Zie ook R. Luttens in *Het Land van Nevele*, jg. 39 (2008), afl. 4b, p. 177.

(Schaal van 0.^m tot per meter).

Sectie A

Echt verklaard door *L. J. van der Grinten*,
Tant den *27*^e Decembris 1938
 Voor den Ea Conducleur,
als Conducleur

Roland Luttens, Merendree

EEN BEZOEK AAN MOLINE, WAAR LANDVERHUIZERS UIT HET LAND VAN NEVELE EEN NIEUWE THUIS VONDEN

In zijn studie *De Nevelse emigratie naar Amerika tijdens de 19de en de 20ste eeuw*¹ telde auteur André Stevens heel wat Nevelaars die hier have en goed achterlieten en zich vestigden langs de boorden van de Mississippi² in Moline (en East Moline) of Rock Island in de Amerikaanse staat Illinois. Samen met de steden Davenport en Bettendorf in Iowa aan de overkant van de Mississippi vormen deze vijf steden vanaf de jaren 1930 de Quad Cities. Dit in opvolging van een cluster van drie ongeveer even grote steden Davenport, Rock-Island en Moline die zich kort na de Eerste Wereldoorlog de Tri-Cities noemden.

Dit gebied was na Mishawaka in Indiana³ de grootste aantrekkingspool voor de migranten uit onze streken naar de Verenigde Staten. Moline is trouwens na Detroit de tweede grootste concentratie van Belgische emigranten in de Verenigde Staten.

De landverhuizers uit het Land van Nevele vonden er werk in de farms rond de Mississippi en de bedrijven langs de stroom zoals o.a. de International Harvester Company in Rock Island en de ploegenfabriek van John Deere (later landbouwmachines en tractoren) in Moline. Op vandaag is John Deere een van de grootste werkgevers in de Quad Cities, ook al is het personeelsbestand sinds de jaren 1980 met de helft verminderd.

2019: Twee eeuwfeesten in Moline

Op 3 mei van dit jaar kwam Belgisch ereconsul van Moline Patrick Van Nevel mij thuis opzoeken om me, als voorzitter van Het Land van Nevele uit te nodigen op de viering van 100 jaar Belgisch ereconsulaat in Moline. Daarna reed hij door naar Tielt om ook daar een uitnodiging over te maken aan Paul Callens van de VVF-afdeling Tielt. Zowel de Nevelse heemkring als de VVF-

¹ A. Stevens, *De Nevelse emigratie naar Amerika tijdens de 19de en de 20ste eeuw*, in *Het Land van Nevele*, jg. 2016, afl. 1, p. 3-45.

² De Mississippi ontspringt in het noorden van Minnesota en doorkruist de VS van noord naar zuid en mondt na 3.780 km uit in de Golf van Mexico.

³ Zie: W. Quintyn, M. Van Ooteghem, *Hansbeekse emigratie naar Amerika 1830-1930*, Oud-Hansbeke 2009.

Tielt onderhouden al decennia lang contacten met afstammelingen van de Belgische emigranten in Moline en omgeving.

Patrick Van Nevel werd in februari 2017 opgenomen in de orde van de Nevelse huwier omwille van zijn grote verdiensten voor de Belgische gemeenschap aldaar. De heer Van Nevel werd in 2003 als ereconsul van België in Moline aangesteld door toenmalig ambassadeur Frans baron van Daele⁴. Zijn bevoegdheid strekt zich uit over de staat Iowa en ongeveer 1/6 van de staat Illinois. Het ereconsulaat in Moline werd opgericht in 1919 en is een van de 30 met bilaterale missie in de Verenigde Staten dat zich bezig houdt met het promoten van de Belgische belangen in de Verenigde Staten. Het ereconsulaat valt onder de jurisdictie van het consulaat-generaal van België in New York. Het speelt ook een belangrijke rol op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, cultuur en contacten met de pers. Na de eerste ereconsul Edward Coryn uit Lotenhulle, is Patrick Van Nevel de tweede Belgische ereconsul die uit het historische Land van Nevele afkomstig is. In 2010 werd hij Amerikaans staatsburger.

Nog in 1919 werd de eerste steen gelegd van de Sacred Heart Church in Moline. Voor de Belgische emigranten is dit niet zo maar een doodgewone kerk. Ze is opgericht in een wijk waar vele Belgische (lees Vlaamse) migranten woonden. Haast allen traden ze er in het huwelijk of ontvingen er de sacramenten. De wijding van de hoeksteen van de kerk vond plaats op 23 oktober 1919. Belgisch aartsbisschop Mercier was hiervoor speciaal naar Moline afgezakt tijdens zijn wekenlange rondreis door de Verenigde Staten waar hij werd bejubeld als de verpersoonlijking van 'Brave little Belgium'. Hij ontving er talrijke eredocoraten waaronder een van de sterk protestantse Harvard Universiteit.

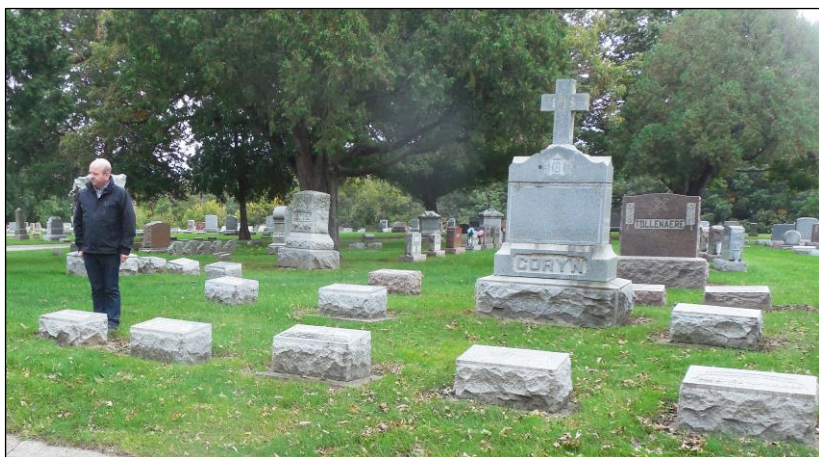
Voor de Vlaamse migranten die in hun *Gazette van Moline*⁵ gelezen hadden over de gruweldaden van de Duitsers in hun thuisland was dit een fantastisch gebaar. Dit in tegenstelling met intellectueel Vlaanderen voor wie Mercier een Vlamingenhater werd na zijn fel gecontesteerde uitspraak over het hoger onderwijs dat ook in Vlaanderen in het Frans moest blijven gegeven worden.

⁴ Baron Frans van Daele (°Oostburg, 24 oktober 1947) is een voormalig Belgisch diplomaat. Van 2002 tot 2009 was hij ambassadeur van België in de VS. In 2009 werd hij kabinetschef van Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad en van 2013 tot 2017 was hij kabinetschef van koning Filip I van België.

⁵ Zie o.a. P. Van Nevel, De Eerste Wereldoorlog in de Gazette van Moline, in *Het Land van Nevele*, jg. 2019, afl. 1 p. 81-99.

Tijdens de 'Open house' op zaterdag 19 oktober kreeg André Bollaert in het Center for Belgian Culture (CBC) in Moline, de gelegenheid om iets meer te vertellen over Het Land van Nevele, zijn geschiedenis en zijn werking.

Het grafmonument en de graven van de familie Coryn op de Saint Mary's Cemetery in East Moline. Aalters schepen Dirk De Smul staat er bij het graf van zijn vroegere dorpsgenoot Ed Coryn uit Lotenhulle, de eerste ereconsul van België in Moline.

Vlaams of Belgisch?

Wie het Center for Belgian Culture (CBC) in Moline binnenstapt kan niet naast de Belgische symbolen, de nationale vlag, de provincievlaggen en een recente foto van het koningshuis heen kijken. Nochtans heeft haast alles wat je er vindt een Vlaams tintje. Alle documentatie en boeken die je er vindt zijn in het Nederlands of in het Engels. Op dit ogenblik zijn er in de Belgische gemeenschap aldaar nog slechts drie personen die de Nederlandse taal vlot beheersen.

Op het moment dat de overgrote meerderheid van de voorouders van de huidige bewoners van Moline en omgeving hun vaderland achter zich lieten, was de Eerste Wereldoorlog nog niet uitgebroken. Het intellectueel Vlaanderen van toen dat streefde voor een Vlaamse culturele ontvoogding behoorde vooral tot de middenklasse en die klasse is niet uitgeweken naar de Verenigde Staten. Het is dan ook gemakkelijk verklaarbaar waarom het bewust zich Vlaming noemen aan deze emigranten is voorbijgegaan. Zij blijven trots op hun afkomst en voelen zich vooral afstammelingen van de Vlaamssprekende Belgen.

Een Vlaams kerkhof in East-Moline

Op woensdag 16 oktober, bij ons eerste bezoek aan de Saint Mary's Cemetery op de hoek van 3rd Street en 24th Avenue in East-Moline stonden we als aan de grond genageld. Je bent zo'n 7000 km van Deinze, het Land van Nevele en je staat er op een kerkhof met allemaal Vlaamse namen; het zouden gewoon onze burens kunnen zijn. Het kerkhof wordt er in de volksmond ook het Belgisch kerkhof van Moline genoemd.

De dodenakker bestaat er sinds 1900 en was oorspronkelijk een louter katholieke begraafplaats. Sinds de jaren 1990 kan iedereen er begraven worden. Het kerkhof is gelegen op een heuvel en het licht golvend landschap maakt het geheel nog indrukwekkender dan het al is. De uitbating ervan is een private vennootschap met drie personeelsleden in dienst.

Nogal vlug vonden we er enkele graven terug van emigranten uit onze streek. Schepen De Smul ging er op zoek naar het graf van dorpsgenoot Edward Coryn en kon ons nogal vlug een teken geven dat hij het graf van de eerste ereconsul van Moline en zijn familie had gevonden. We werden er stil bij. Rondom ons graven met namen als De Decker, De Witte, De Doncker, Lievens, Stevens enz. allemaal namen die ons zo vertrouwd in de oren klinken.

*Het volledige Belgische gezelschap na een boottocht op de Mississippi.
V.l.n.r. Mauro Callens, Hilde Van Nieuwenhuyze, Paul Blanckaert, Marleen
Van De Gehuchte, André Bollaert, Dirk De Smul en Audrey Magniette.*

*Millie Kale-Lievens (midden) en haar achternicht Marleen Van De Gehuchte
met haar echtgenoot Paul Blanckaert in CBC. Marleen is de dochter van
Helena Lievens, de enige nog levende nicht van Millie in België.*

Op 18 oktober brachten we een tweede bezoek aan het kerkhof en legde schepen Dirk De Smul bloemen neer op het graf van Edward Coryn in naam van de gemeente Aalter.

De viering van 100 jaar ereconsulaat

Ereconsul Van Nevel had voor zijn Belgische gasten een uitgebreid voor- en naprogramma uitgewerkt met o.a. een boottocht op de Mississippi, een bezoek aan het Rock Island County Historical Society Museum (met o.a. het archief van de Gazette van Moline), een bezoek aan enkele afdelingen en het museum van John Deere, een bezoek aan het Herbert Hoover Museum (Belgian Relief tijdens WO I) in West Branch, een bezoek aan de kantoren van Renew Moline⁶ en een bezoek aan het ver afgelegen Saint-Mary's of The Fields Holy Shrine in Hooppole (Illinois) met zijn rozenkrans gemaakt van krulbollen (rolle bolle); Vlaamser midden de Amerikaanse vlakke velden kan het niet.

Op donderdagavond 17 oktober had in de 'Oakwood Country Club' in Coal Village (naast Moline) de viering plaats van een eeuw Belgisch ereconsulaat in Moline onder de aanwezigheid van talrijke plaatselijke notabelen en de Belgische ambassadeur in de Verenigde Staten, Dirk Wouters. Van Belgische zijde waren aanwezig: Dirk De Smul (schepen van de gemeente Aalter), Hilde Vannieuwenhuyze, Mauro Callens, Audrey Magniette (Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, afdeling Tielt)⁷, André Bollaert (Voorzitter Het Land van Nevele) en met hem Paul Blanckaert en Marleen Van de Gehuchte uit Eeklo. De feestviering werd aaneengepraat door John De Doncker wiens grootvader destijds naar Moline emigreerde vanuit Poeke. In zijn gelegenheidstoespraak loofde ambassadeur Dirk Wouters de rol van de (slechts) zes

⁶ Renew Moline, opgericht in 1989, is een meerjarig economisch ontwikkelingsprogramma waarvan de samenwerking met lokale, nationale en federale overheidsinstanties heeft geresulteerd in een investering van bijna \$ 400 miljoen in renovatie en nieuwbouwwoningen in het centrum van de stad aan de Mississippi in Moline. Renew Moline faciliteert deze ontwikkeling door te fungeren als de link tussen ontwikkelaars, lokale bedrijven, gekozen functionarissen, stadspersoneel en regionale partners en staatspartners. Van 2002 tot 2011 was ereconsul Van Nevel er lid van de raad van beheer.

⁷ Omwille van gezondheidsredenen kon Paul Callens er spijtig genoeg niet bij zijn en werd hij vertegenwoordigd door zijn echtgenote en zoon en de vriendin van zijn zoon.

De Belgische delegatie en de Amerikaanse hoogwaardigheidsbekleders tijdens de feestviering van 100 jaar Belgisch ereconsulaat in Moline. V.l.n.r. Dirk De Smul, schepen gemeente Aalter; Joy Boruff, president en CEO van the Moline Foundation; Marleen Van De Gehuchte; Paul Blanckaert; Mark De Sutter, pastoor van de Sacred Heart Church in Moline; Patrick Van Nevel, ereconsul van België in Moline; Stephanie Acri, burgemeester van Moline; Dirk Wouters, ambassadeur van België in de VS; André Bollaert, voorzitter Het Land van Nevele; Mauro Callens, Audrey Magniette en Hilde Vannieuwenhuyze, Vlaamse Vereniging voor Familiekunde afdeling Tielt.

ereconsuls over een periode van 100 jaar en hun sterke verbondenheid met de Belgische gemeenschap in Iowa-Illinois.

Ereconsul Van Nevel gaf een overzicht van de werkzaamheden van een ereconsul en hoe die in de loop der jaren gewijzigd zijn en hij benadrukte en loofde de bestaande samenwerking van Het Land van Nevele en de VVF-Tielt met de Belgisch-Vlaamse gemeenschap in Moline. Speciale aandacht had hij voor de eerste immigranten die er de nieuwkomers hielpen om zich in Moline en omgeving te vestigen, die hen hielpen om er werk en huisvesting te vinden en die hen hielpen zich in te burgeren. De Vlaamse migranten die hier kwamen leerden de taal, spaarden hun geld, brachten hun families over en bouwden hier een nieuwe toekomst waarbij vele familieleden in een uitgehongerd land achterbleven. En de ereconsul besloot: "De behoeften van de Belgische gemeenschap zijn niet meer wat ze in het verleden waren. Laat me je echter helpen dat verleden te verkennen en te waarderen - samen met onze vrienden van het Centrum voor Belgische Cultuur, de Rock Island Historical Society en onze vrienden uit het buitenland, laten we ook in het heden leven en werken aan de toekomst."

Het bezoek aan het Center for Belgian Culture (CBC) in Moline

Op dinsdagnamiddag 15 oktober hadden we in het CBC een afspraak met Millie Kale-Lievens de archivaris van het centrum. Millie is reeds meer dan dertig jaar de vaste contactpersoon van Het Land van Nevele in Moline en bezocht onze streek in zomer van 1992 samen met haar dochter Jeanne⁸. Ik had toen het genoegen beiden rond te leiden in Poesele en Nevele en hen voor te stellen aan de talrijke familieleden die er toen nog woonden. Samen met mij waren ook Paul Blanckaert en zijn echtgenote Marleen Van De Gehuchte uit Eeklo meegereisd. Marleen is de oudste dochter van Helena Lievens (*Poesele, 21.07.1925) de enige nog levende nicht van Millie in België. Paul en Marleen hadden versnaperingen uit het Meetjesland meegebracht voor hun familie zoals de cuberdons van Geldhof en de speculoosvariëteiten van Lotus. Het werd vooral een hartelijke ontmoeting. Op zaterdag 19 oktober van 13 tot 16 u was er een 'Open house' in het CBC waar enkele tientallen geïnteresseerden op afkwamen. Paul en Marleen Blanckaert-Van De Gehuchte werden hier aangenaam verrast door de komst van enkele derde en vierde graads afstammelingen van de familie Lievens

⁸ A. Bollaert, Back to the roots... een verslag, in *Het Land van Nevele*, jg. 1992, afl. 4, blz. 289-293.

Re-enactment of Procession

Vietnam Veterans Honor Guard

Fr. Mark DeSutter, Pastor of Sacred Heart Parish

Boy Scouts Sacred Heart Troop #109

American Red Cross - Nancy Luckenbill

Touring Car - driven by Dick and Sandy Perry

Sacred Heart Catholic Order of Foresters Court #1691

City of Rock Island Mayor - Mike Thoms

Vintage vehicle - driven by Wayne Scherer

Saint Pius Knights Of Columbus Allouez Council #658

City of Moline Aldermen

Sam Meyer, Scott Williams, David Parker Jr., Mike Wendi, Dick Potter

City of Moline Mayor Stephanie Acri

Vintage Vehicle - Owned by Craig Beek and driven by Dave Offergeld

Honor Girls

*Leigh Allen, Olivia Boehle, Maya Boehle, Cecelia Graf, Fiona Graf, Gracie Graf
Esperanza Jinez, Gabby Lilius, Abby Ryan, Bailee Ryan, Izabella Soliz*

Representatives From Belgium:

Familiekunde Vlaanderen - Region Tielt represented by family of Paul Callens

Mrs. Hilde Vannieuwenhuyze, Mr. Mauro Callens and Ms. Audrey Magniette

Het Land van Nevele represented by its President, Mr. Andre Bollaert,

Mrs. Marleen Van De Gehuchte and Mr. Paul Blanckaert

Deputy Mayor of Aalter - the Honorable Deputy Mayor, Dirk De Smul

Honorary Consul - Patrick Van Nevel and wife, Barbara Van Nevel

Flower Girls

Molly Weinberger Anna Weinberger Tessa Weinberger

Vicar of Rock Island Vicariate

Msgr. Mark J. Merdian, STL, Portraying Cardinal Mercier,

Vintage Vehicle- Neil and Perrine West

***De volgorde van de optocht naar aanleiding van de viering van
de 100ste verjaardag van de zegening van de 'cornerstone'
van de Sacred Heart Church.***

Het was de verste activiteit waaraan de Nevelse heemkring ooit deelnam.

en de grote fysische gelijkenissen van sommigen met de familie in België sloeg ons met verstomming.

Na een inleiding door ereconsul Van Nevel kregen wij en Mauro Callens het woord. Mauro had het over de werking van VVF-Tielt en hoe de vereniging kan helpen bij het zoeken naar de voorouders van onze Belgische Amerikanen. We stelden er de werking van Het Land van Nevele voor en legden aan de aanwezigen de naam Land van Nevele uit. Daarna overhandigden we aan het CBC de Engelse versie van de strip Enzi van Nevelaar Gilbert Declercq over de emigratie naar de VS en voor zij die het land van hun voorvaders zouden willen bezoeken hadden we Engelstalige documentatie meegebracht over Deinze en Nevele die we meegekregen hadden op de toeristische dienst van Deinze en op het vroegere Nevelse gemeentehuis. Voor de vrijwilligers van het CBC gaven we een echt Nevels product af, namelijk een vintage doos nougat Vital.

Op zaterdagavond werd de Belgische delegatie samen met de medewerkers van het CBC die meegewerkt hadden aan de viering van 100 jaar ereconsulaat, uitgenodigd in de privéwoning van ereconsul Van Nevel en zijn echtgenote Barbara voor een uitgebreid hapje en tapje, een ideale gelegenheid om eens van gedachten te wisselen over elkaars werking. Net als in Vlaanderen blijft ook bij hen het vinden van nieuwe vrijwilligers een groot vraagteken voor de toekomst. Zij beschikken ongeveer over hetzelfde jaarbudget als Het Land van Nevele, ze hebben een maandelijkse digitale nieuwsbrief en moeten een gebouw afhuren van de privésector om er hun Belgian Museum of the Quad Cities in onder te brengen⁹. De volledige werking is in handen van vrijwilligers.

De 100ste verjaardag van de zegening van de 'cornerstone' van de Sacred Heart Church

Op zondag 20 oktober herdacht de Sacred Heart parochie dat een eeuw geleden kardinaal Mercier de hoeksteen van hun nieuw op te richten kerk kwam inzegenen. De Sacred Heart parochie ontstond in 1906 en werd er opgericht voor de vele honderden Vlaamse (Flemish speaking Belgians) emigranten die in Moline en omgeving woonden. Officieel werd de nieuwe katholieke parochie opgericht op vraag van bisschop John L. Spalding van

⁹ Zie: <http://www.belgianmuseumquadcities.org/>

Als voorlaatste groep in de 'Re-enactment of Procession' naar aanleiding van de viering van de 100ste verjaardag van de zegening van de 'cornerstone' van de Sacred Heart Church.

De Happy Belgians (Familie Van Speybroek met Nevelse roots) met voor de gelegenheid Hilde Van Nieuwenhuyze aan het washbord.

Peoria om te voorzien in de spirituele behoeften van de grote Belgische immigrantenbevolking die van Moline, Illinois hun thuis had gemaakt. John Baptist C(e)ulemans van Vlaamse origine werd er de eerste pastoor. Hij zou er 37 jaar blijven tot aan zijn dood eind 1943. Zijn begrafenis ontlokte een grote volkstoeloop, te vergelijken met de cornerstone zegening van 1919 en de viering van 100 jaar onafhankelijk België in Moline in 1930. De stadsdiensten sloten voor twee uur hun deuren en loketten om iedereen de kans te geven de begrafenis van hun populaire dorpsheerder bij te wonen. Net als Edward Coryn stond Culemans in 1907 aan de wieg van de pas opgerichte eerste Vlaams-Amerikaanse krant, de Gazette van Moline.

Een belangrijk gebeuren die de plechtigheid voorafging was de opening van de tijdcapsule die een eeuw geleden onder de hoeksteen van de kerk was geplaatst. De gevonden foto's en voorwerpen werden tentoongesteld en na de plechtigheid zullen ze, samen met foto's en voorwerpen van de 100ste verjaardag opnieuw op hun oude plaats worden opgeborgen. Op een van de foto's staat tussen de vele hoogwaardigheidsbekleders de latere president Dwight D. Eisenhower die op dat moment diende in het Amerikaanse leger. Om 11 u vond in openlucht achter de Culemans hall naast de Sacred Heart kerk, een plechtige herdenkingseredienst plaats. De aanwezigheid van de Belgische delegatie werd er sterk geapprecieerd en men had vooraan plaatsen voorzien onmiddellijk na de plaatselijke hoogwaardigheidsbekleders.

In zijn homilie vertelde pastoor Mark De Sutter het verhaal van zijn grootvader die als zeventienjarige door zijn vader die weduwnaar was geworden, vanuit Eeklo naar de Verenigde Staten werd gestuurd. Een verhaal dat bij de talrijke aanwezigen bekend in de oren klonk, velen onder hen konden een gelijkaardig verhaal vertellen over hun groot- en overgrootouders.

Na de eredienst werd een optocht gehouden door de straten rond de kerk die enkele honderden applaudiserende kijklustigen lokte. Onze kleine Belgische delegatie werd er aangevuld door enkele leden van de familie Lievens wiens voorouders emigreerden vanuit Poesele.

In een aparte zaal van de Culemans Hall had het parochiaal comité een overzichtstentoonstelling van de geschiedenis van de parochie ingericht.

Gezellig nakaarten over de voorbije activiteiten en het Land van Nevele met ereconsul Van Nevel en Jody en John De Doncker. John zijn grootvader was afkomstig uit Poeke.

Dank zij ereconsul Patrick en zijn echtgenote Barbara Van Nevel beleefden de Belgische genodigden een fantastische tiendaagse in Moline en omgeving.

Op de parking speelden The Happy Belgians¹⁰ hun klassiek repertorium van oude Vlaamse melodieën. In de kerk waren er enkele gidsbeurten en in de grote ruimte van de Culemans Hall kon iedereen terecht voor een aandenken en een droogje en een natje en een niet te versmaden Belgische wafel van het CBC. Striptekenaar Marc Sleen zou geen betere afsluiter bedacht hebben.

André Bollaert, Poesele

¹⁰ De Happy Belgians is een orkestje dat bestaat uit vader James en zijn drie zonen Christopher, Michael en John Van Speybroeck. De *Van Speybroeckfamilie* zijn de afstammelingen van René Van Speybroeck (Deinze 27.10.1877 - bakker - †East Moline, 16.03.1949) die op 14 februari 1900 huwde met Marie Van den Braembussche (*Nevele 18.12.1878 - winkelierster). Zij woonden in de Zeistraat 50-52 in Nevele en emigreerden in april 1902 naar Moline samen met hun zoontje Omer (*Nevele 31.01.1901). Omer Van Speybroeck huwde Mildred Van Speybroeck. Ze kregen drie kinderen waarvan James (*1938) leraar werd aan de St.-Ambrose University in Davenport. Hij huwde Rosalie Seiter een collega leraar, met wie hij drie kinderen kreeg. Samen vormen ze op vandaag de Happy Belgians. De muzikale formatie bestaat al enkele decennia en bestond op zeker moment uit zeven leden en drie generaties Van Speybroeck. Zij vrolijken de plaatselijke festiviteiten op met Vlaamse liederen, Poolse polka's, Ierse folkmedleys en traditionele Amerikaanse dansmuziek. (Bron: André Stevens en Millie Kale-Lievens)

EVARIST LOVAERT WILDE DE GROTE CAVAILLÉ-COLL EEN LOER DRAAIEN

De vooraanstaande Belgische componist François-Joseph Fétis (Bergen 1784-Brussel 1871) bekloeg zich over de lamentabele kwaliteit van de Belgische orgels en pleitte in 1850 voor de bouw van een modelorgel in België.

De Gentse deken Désiré Ignace Verduyn (Izegem 1792-Gent 1865), sinds 1833 pastoor van de Sint-Niklaasparochie in Gent en vanaf 1846 bijkomend deken van Gent extra-muros, gaf gevolg aan zijn oproep en contacteerde de bekende Franse orgelbouwer Cavaillé-Coll om een orgel te bouwen in zijn kerk. Het was de eerste opdracht voor deze befaamde Franse orgelbouwer in België die echter op verzet stuitte van enkele Belgische orgelbouwers waaronder de Nevelaar Evarist Lovaert.

Evarist Lovaert

Evarist Lovaert werd op 13 oktober 1829 in Nevele geboren als zoon van Leo (in de geboortekte wordt hij vermeld als schrijnwerker alhoewel hij in 1823 reeds vermeld stond als orgelbouwer¹) en Marie-Thérèse Van Hoolandt. Bij de aangifte van de geboorte van zijn tweede zoon Louis op 30 december 1830, wordt Leo wel vermeld als orgelmaker. De familie Lovaert woonde toen in de Sint-Jansstraat (nu Langemunt) op de hoek van de Kattestraat, de kant van Schipdonkkanaal.

In het bevolkingsregister van 1846 vinden we op pagina 215 de familie Lovaert terug in de Wijk C, Langemunt nr. 69. Daar worden ze op 16 mei 1849 uitgeschreven naar de Kerkstraat in Deinze². In mei en juli 1851 verblijft Evarist in Parijs waar hij werkt in de ateliers van orgelmaker Cavaillé-Coll (zie verder).

Op 9 februari 1852, verhuist de familie Lovaert naar de Nieuwstraat 98 in Gent (nu Sint-Pietersnieuwstraat). De oudste zonen Evarist en Louis waren toen net als hun vader, als orgelmaker ingeschreven.

¹ I. DHUYVETTER, Leo Lovaert was reeds orgelbouwer in 1823, in *Het Land van Nevele*, jg. 37 (2006), afl. 4, p. 411-412

² Een stukje vergeeld papier op het orgel van een leegstaande kapel in Oubraken vermeldt 'Rue D'église-Deinze 1852'.

*Het geboortehuis van Evarist Lovaert op de hoek van de Langemunt
en de Kattestraat. Foto van omstreeks 1920.
(Verzameling Walter De Smet)*

Evarist vinden we in december 1859 terug in de Sareptha in het centrum van Brugge waar hij een klein atelier mag gebruiken. Hij bereidde er de presentatie voor van een nieuw soort beiaard voor de toren van het belfort van Brugge die bespeeld zou worden via een pianoklavier³.

Volgens de telling 1867-1880 van de stad Gent woont de familie Lovaert in de Sint-Pietersnieuwstraat 122. Het gezin telt nog vier leden: Leo, zijn echtgenote en de zonen Louis (°Nevele 28 december 1830) en Xavier (Nevele 10 februari 1835) die nu ook als orgelmaker vermeld staat.

Evarist had het ouderlijk huis verlaten en was op 21 april 1864 in Gent gehuwd met Mathilde Boerjan (°Watervliet 17.02.1841). Volgens de Wegwijzer van de stad Gent gingen ze in de St.-Amandsstraat 58 wonen. Daar werden hun eerste twee kinderen geboren: Rachel (°Gent 26.03.1865) en Maria Sidonia (°Gent 29.06.1866).

³ A. Bollaert, De familie Lovaert als beiaardbouwer, in voorbereiding.

Op 7 september 1866 verhuisde Evarist met zijn gezin naar de Groot Begijnhoflaan 43 in Gent en vanaf 10 oktober 1867 stonden ze ingeschreven in de Nieuwstraat 59 te Ledeberg. In het bevolkingsregister 1867-1880 van Ledeberg staat Evarist als '*fabricant d'orgues*' vermeld. In Ledeberg werden nog twee kinderen geboren Georges Auguste (°Ledeberg 06.10.1868) en Celeste Octavie (°Ledeberg 02.12.1869). Georges zal op 7 augustus 1869 overlijden aan de gevolgen van de mazelen. Op 22 januari 1872 verhuisde de familie van Ledeberg naar de Sasstraat 72 in Gentbrugge.

Na de dood van zijn vader⁴ zal Evarist uitwijken naar Marcinelle in Wallonië. Vandaar verhuisden ze naar Charleroi, Rue des Chaudronniers nr. 5 waar ze op 29 mei 1877 werden ingeschreven in het bevolkingsregister. Later verhuisde de familie nog eens in Charleroi naar de Rue de l'Ecluse nr. 17. '*Fabricants d'orgues*' Evarist Lovaert zal er overlijden op 27 januari 1883. Na het overlijden van haar echtgenoot verliet Mathilde Boerjan met haar drie dochters Charleroi en ging vanaf maart 1884 in Sint-Joost-ten-Node wonen.

Van de orgelbouwprestaties van Evarist Lovaert is niet zoveel geweten. In 1854 kuste hij het orgel van de Sint-Annakapel in Gent⁵. In 1857 vinden we hem als vervaardiger van het orgel van Ertvelde-Kluizen en samen met zijn vader bouwde hij hetzelfde jaar het orgel van de Sint-Vincentiuskerk in Eeklo. In 1864 en/of 1867 deed hij herstellingswerken aan het orgel van de Gentse Sint-Michielskerk en in 1868 aan het orgel van de kerk van Watervliet (Sint-Laureins) waar hij tekende als 'Ev. Lovaert-Boerjan'. De uitbreiding van het orgel van de kerk van Kalken (omstreeks 1864) werd ook aan hem toegeschreven. Van zijn Waalse periode is enkel een naamkaartje 'Lovaert - Charleroi' bekend dat zich in het archief van de orgelbouwers Delmotte in Doornik bevindt.

⁴ Leo Lovaert (°Nevele 11 maart 1802 en †Gent 21 augustus 1872 'door uitleving').

⁵ Dit orgel werd als voorlopig orgel in de Sint-Annakerk in Gent geplaatst waar het in gebruik was tot 1904. Na enkele jaren te zijn opgeborgen geweest werd het verkocht aan de kerkfabriek van Langemark Onze-Lieve Vrouw.

Aristide Cavaillé-Coll

Aristide Cavaillé-Coll (*Montpellier, 4 februari 1811 en †Parijs, 13 oktober 1899) wordt algemeen beschouwd als de invloedrijkste orgelbouwer van de 19de eeuw. Zijn meesterwerk is het orgel in de Saint-Sulpice-kerk in Parijs dat 100 registers telt en vijf klavieren.

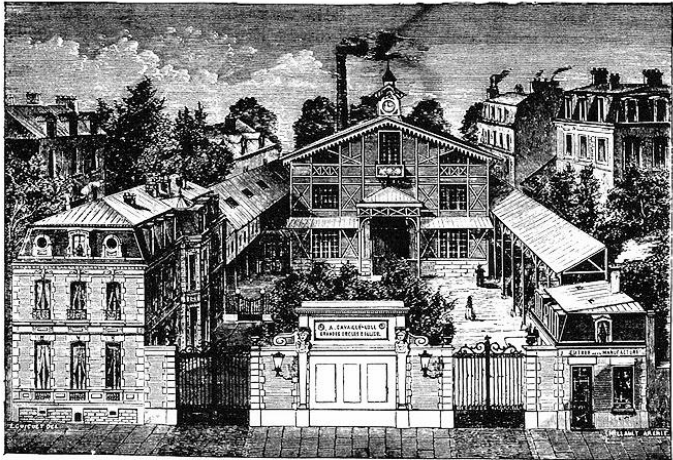

*Aristide Cavaillé-Coll.
(Foto: Eugène Pirou, Parijs)*

Hij vertegenwoordigde de derde generatie van een familie van orgelbouwers die vooral werkzaam was in Zuidwest Frankrijk en Catalonië (aan zijn Spaanse grootmoeder dankt hij zijn dubbele familienaam). Ze woonden afwisselend in Frankrijk en Spanje. In 1824 vestigde de familie zich in Toulouse. Daar ontwikkelde het familiebedrijf het Poikilorgel, een

populaire voorloper van het harmonium. De Italiaanse componist Rossini maakte in 1832 tijdens zijn verblijf in Toulouse kennis met dit instrument en was sterk onder de indruk. Toen ook de Franse minister Adolphe Thiers⁶ zijn interesse liet blijken, kreeg de familie in 1833 de gelegenheid om de kwaliteit van hun orgelbouw onder de aandacht van de Parijzenaars te brengen en loodste Thiers hen binnen bij de culturele elite van de Franse hoofdstad.

MANUFACTURE D'ORGUES D'ÉGLISE

ARISTIDE CAVALLÉ-COLL N. Cr.

CHEVALIER DE LA LÉGION D'HONNEUR ET DE L'ORDRE PONTIFICAL DE SAINT-SYLVESTRE

AVENUE DU MAINE, 13 et 15 (XVe arrondissement), A PARIS

AUTEUR DES ORGUES

DE SAINT-DENIS, DE LA MADELEINE, DE SAINT-VINCENT DE PAUL, DE SAINTE-CLOTILDE, DE LA TRINITE

ET DES ORGUES AUX PROPORTIONS MONUMENTALES DE SAINT-SULPICE, DE NOTRE-DAME DE PARIS

ET DE LA GRANDE SALLE DES FÊTES DU PALAIS DU TROCADERO

*'Manufacture d'orgues d'église Aristide Cavallé-Coll'
in de Avenue du Maine in Parijs.*

⁶ Adolphe Thiers (1797-1877) werd in 1832 minister van binnenlandse zaken en was premier van Frankrijk in 1836, 1840 en 1848.

Cavaillé-Coll verhuisde vier keer in Parijs. Zijn bekendste atelier was een oud stadspaleis in de Avenue du Maine 13-15 dat tevens gebruikt werd als tentoonstellingsruimte. Het bedrijf genoot grote bekendheid in binnen en buitenland wat resulteerde in opdrachten uit Engeland, Spanje, Nederland, België en diverse andere landen, ook buiten Europa. Hij was een meester in de bouw van zogenaamde symfonische orgels, die de klank van afzonderlijke instrumenten en ensembles daarvan kunnen nabootsen, of vervangen.

In maart 1898 droeg hij zijn bedrijf over aan Charles Mutin die hij zelf had opgeleid. Mutin werkte verder in de stijl van Cavaillé-Coll. Met de scheiding van kerk en staat in 1905 werd het in Frankrijk steeds moeilijker om grote orgels te financieren. In 1924 verkocht Mutin de werkplaats. Het bedrijf bleef nog bestaan tot kort na de Tweede Wereldoorlog.

In België bouwde Cavaillé-Coll orgels in Gent (1856, Sint-Niklaaskerk); Gesves (1871, Saint-Maximin); Jette (1878, Institut Sacré-Coeur - nu Heilig-Hartkerk in Hasselt); Leuven (1880, Sint-Jozefkerk); Gent (1880, Jezuïetenklooster - nu Jezuïetenklooster Heverlee); Brussel (1880, concertzaal Koninklijk Conservatorium).

Het Cavaillé-Coll-orgel in de Gentse Sint-Niklaaskerk

Toen de kerkfabriek van de Gentse Sint-Niklaaskerk in 1854 een subsidieaanvraag bij het provinciebestuur indiende voor de financiering van een nieuw modern orgel uit de ateliers van Aristide Cavaillé-Coll kwam er protest van enkele Belgische orgelbouwers. De bekendste waren de broers Loret die in Mechelen een orgelfabriek hadden opgericht, maar het hevigste protest kwam van Evarist Lovaert die blijkbaar nog een uiterste poging deed om het project naar zich toe te halen. Het protest van de Vlaamse orgelbouwers was vermoedelijk mede ingegeven door de uitspraak van de componist François-Joseph Fétis die beweerde dat de Belgische orgelbouw niet eens de middelmaat haalde en enkel in stand werd gehouden door overheidssubsidies en dat die dit niet waard waren.

Op 28 juni 1854 had Lovaert een brief gericht aan de gouverneur van Oost-Vlaanderen waarin hij verklaarde dat hij op de hoogte was van de nieuwste orgeltechnieken en erbij beweerde dat hij bovendien de nodige patenten en importrechten voor de Belgische markt bezat.

De gouverneur⁷ nam de bezwaren van Lovaert nogal letterlijk wat leidde tot de verwerping van de subsidieaanvraag op 17 augustus 1854. Al gauw kwam aan het licht dat de verontwaardigde brief van Lovaert een laag-bij-de-grondse aantijging was en geen gefundeerde kritiek op de technische en muzikale vernieuwingen aan het adres van de Parijse orgelmaker zodat de werken geen vertraging opliepen.

De 'spion' Lovaert

Merkwaardig in deze affaire is een brief van 22 november 1854 van Aristide Cavaillé-Coll aan zijn Parijse concurrent Pierre Alexandre Ducroquet⁸. Letterlijk vertaald, schrijft hij het volgende:

Beste mijnheer Ducroquet,

Een kleine indringer genaamd Evarist Lovaert, orgelbouwer in Gent, die, na onze bedrijven in zijn land te hebben afgekeurd, blij zou zijn om in onze ateliers te komen om te bespioneren hoe wij werken, vraagt mij om in mijn ateliers te komen werken; hij zal zeker worden geweigerd en ik verzoek u dringend in uw belang om hem ook de ingang van uw bedrijf te ontzeggen. Deze kleine mijnheer, die zo nederig naar ons toe komt om werk te vragen, maakt zich sterk in zijn land dat hij tegen ons een rechtszaak zal aanspannen als onze orgels in België worden geplaatst, omdat hij zegt dat hij een importoctrooi voor ons orgelsysteem heeft. Ondanks het ontbreken van een basis voor deze bedreigingen, denk ik dat het nuttig is om te voorkomen dat deze vreemde kerels komen opsnuiven wat er gedaan wordt in onze ateliers. Ik dacht, mijn beste mijnheer, dat het passend is om u dit advies te geven, zodat u weet waaraan u te houden wat betreft de goede trouw van de kleine Belgische orgelbouwer.

Deze brief wekt duidelijk de indruk dat Evarist Lovaert in 1854 (opnieuw) pogingen zou hebben ondernomen om in de ateliers van Cavaillé-Coll binnen te geraken. Lovaert werkte echter reeds in de ateliers van de Parijse orgelbouwer enkele jaren eerder, vermoedelijk doelt Cavaillé-Coll daarop.

⁷ Edouard De Jaeger (Brugge 1806-Gent 1883) was van 1848 tot 1871 gouverneur van Oost-Vlaanderen.

⁸ Pierre-Alexandre Ducroquet (*1798) bouwde o.a. de orgels van de kathedraal van Doornik, de Sint-Eustachiuskerk in Parijs, de Sint-Jacobskerk in Montauban, de kathedraal Saint-Sauveur in Aix-en-Provence, enz.

Toen de Franse orgelbouwer en orgelspecialist Jean-Marc Cicchero⁹ het archief van Cavaillé-Coll uitpluisde voor zijn studie over de Parijse orgelbouwer vond hij in de archieven van diens orgelfabriek dat op 21 mei 1851 een Lovaert als orgelbouwer en op 9 juli 1851 een Lovaert als soudeur werd ingehuurd. De voornaam ontbreekt omdat in de personeelsregisters van de Franse orgelbouwer in die periode zelden de voornaam werd vermeld. De voornaam werd wel genoteerd als er vader en zoon of twee broers tegelijkertijd werkten. De hierboven geciteerde brief maakt echter wel duidelijk over welke Lovaert het gaat.

Volgens Cicchero waren er bij Cavaillé-Coll maar weinig medewerkers die het etiket 'orgelbouwer' opgespeld kregen, omdat dit betekende dat ze wisten hoe ze alles moesten doen. Soudeur is een echte specialiteit die we vandaag kennen als 'pijpenmaker'.

Nog volgens Cicchero moet dit in de context van de tijd geplaatst worden. In 1835 kreeg Cavaillé, als klein bedrijf uit Toulouse, zeer grote orders voor Parijse orgels, het eerste was de gigantische St Deniskerk. Hij heeft dan plots gekwalificeerd personeel nodig, maar hij heeft geen tijd om ze allemaal op te leiden. Hij tracht dus personeel te ronselen bij andere bedrijven, ook in het buitenland omdat hij wil dat ze onmiddellijk productief zijn.

Bij Cavaillé waren er ongeveer 25 aanwervingen per jaar op een aantal werknemers dat schommelde tussen de 60 en de 80. Dat betekent dat behalve een vaste kern van een twintigtal mensen, alle werknemers om de drie jaar werden vernieuwd¹⁰.

⁹ Jean-Marc Cicchero (°1944) is een Franse orgelmaker en auteur van enkele toonaangevende studies over de orgelbouwkunst in Frankrijk zoals 'Cavaillé-Coll: Mode d'emploi' (2014) en 'Hommage à une passion' (2017) een encyclopedie van de Franse orgelbouw in de 19de en 20ste eeuw. In 2012 richtte hij in Seythenex (een dorpje met iets meer dan 500 inwoners in de Haute-Savoie) zijn eigen orgelbouwmuseum in waarin hij een unieke collectie werktuigen tentoon stelt die door de orgelbouwers door de eeuwen heen werden gebruikt.

¹⁰ Mededeling van de heer Cicchero op 8 december 2015 die ons bereikte via de tussenkomst van de heer Bruno Indekeu uit Leuven, waarvoor onze dank. Oorspronkelijk was de naam Lovaert in de personeelsregisters van Cavaillé-Coll verkeerdelijk als 'Hovaert uit Nevele' gelezen.

In het tijdschrift Orgelkunst, jg. 34 (2011) nr. 2 werd heel wat aandacht besteed aan het Cavaillé-Coll-orgel in de Gentse Sint-Niklaaskerk.

Joris De Henau die de bouw van het Cavaillé-Coll-orgel in de Gentse Sint-Niklaaskerk grondig bestudeerde en beschreef, kwam tot de constatacie dat de kuiperijen van Evarist Lovaert uiteindelijk niet leidden tot een vertraging of het stilleggen van de werkzaamheden aan het nieuwe orgel. Evarist

Lovaert, en bij uitbreiding de verantwoordelijke ambtenaren van het Gentse stadsbestuur en de provincie Oost-Vlaanderen, gaven zo Francois Joseph Fétis ongewild gelijk wat het overheidsprotectionisme en de toestand van de Belgische orgelbouw betrof.

André Bollaert, Poesele

Litteratuur

André Bollaert, De orgelbouwers Lovaert uit Nevele en hun voorouders, in *Mensen van toen* (1997), jg. 7, afl. 3, p. 50-72.

Joris De Henau, *Aristide Cavaillé-Coll in de Sint-Niklaaskerk te Gent. De ontstaansgeschiedenis van een orgel*, licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, 2002, 189 p.

Joris De Henau, Aristide Cavaillé-Coll in de Sint-Niklaaskerk te Gent (1853-1856), in *Orgelkunst*, 26/3, september 2003, p. 201-227.

Joris De Henau, Storm in de Sint-Niklaaskerk te Gent anno 1856, in *Het Orgel*, 99/4, juli 2003, p. 5-15.

Hans Brink, Het Aristide Cavaillé-Coll-orgel in de Sint-Niklaaskerk te Gent, in *Orgelkunst*, jg. 34 (2011), nr. 2.

75 JAAR GELEDEN: WEERSTANDERS VERRAST DOOR DUITSERS IN BACHTE-MARIA-LEERNE

Aan de omgeving van de Raesboomkapel langs de Leernsesteenweg in Bachte-Maria-Leerne is een tragisch verhaal verbonden. De hoofdpersonen op die 5de september 1944 waren twee leden van de weerstand. Tijdens die verwarrende dagen trokken de Duitse troepen zich terug uit de Leiestreek, maar sommige gevechtseenheden boden weerstand om de aftocht te dekken. Voor gevangengenomen verzetsmensen was er weinig mededogen. De geallieerden bevonden zich ondertussen in de omgeving van Deinze.

Albert Wouters en René Thienpont waren wellicht niet op de hoogte dat er nog een Duitse aanwezigheid was in Leerne. Zij kwamen van hun schuiloord in Marialoop (Tielt) en fietsten voorbij Bachte. Het was hun bedoeling om zich bij een groep weerstanders te voegen in Sint-Martens-Latem.

Om 17:30 werden zij door Duitse soldaten tot staan gebracht aan de Raesboomkapel. Zij hadden een kanon opgesteld op de hoeve van Adams-Van Wassenhove, die de grote bocht in Bachte onder schot hield. Er was toen nog veel minder bewoning.

Beide fietsers waren in het bezit van een ontvangst- en zendpost, een witte overjas en een wapen. Zij maakten daarmee geen schijn van kans en werden door de Duitsers in de gracht geplaatst tegenover de hoeve Adams.

De bewoners van de hoeve hebben alles vanuit hun kamer kunnen volgen. Zij wekten geen argwaan bij de Duitsers, die er binnen en buiten liepen. Albert Wouters heeft nog een poging ondernomen om door de hoeve te vluchten. Hij werd achternagezet door vier soldaten en in het veld neergeschoten. René Thienpont werd op de plaats waar hij zat in de buik geschoten, maar hij leefde in eerste instantie nog. Een Duitse officier werd er bijgehaald en op zijn bevel werd hij afgemaakt met een schot in het hoofd. Een dag later was het dorp bevrijd. Aloïs Adams heeft de beide slachtoffers aangegeven op het gemeentehuis van Bachte-Maria-Leerne. Het gezin Albert Singelyn in Gent en de vrouw van Thienpont in Gentbrugge waren niet op de hoogte van de executies en hadden al voorbereidingen getroffen om de marconisten na de bevrijding feestelijk te ontvangen.

De twee slachtoffers werden met een bootje van Leerne naar Gent overgebracht naar het huis Singelyn. Op 11 september kregen zij een begrafenisdienst in de Sint-Eligiuskerk van Gentbrugge en nadien werden ze

er begraven op het kerkhof. Zij werden door gewapende leden van het Geheim Leger en een massa burgers begeleid.

Pas enkele dagen na de begrafenis vernam de familie Wouters in Wilslele het droevige nieuws. Eind september werd, in het bijzijn van zijn moeder Wouters, in de parochiekerk van Wilslele een rouwdienst opgedragen voor haar 'held zonder glorie'.

Albert Wouters was een van de acht verzetslieden die in Wilslele in 1947 een straatnaam kreeg. Hij was een korte periode actief geweest in het Belgisch leger, maar was al vroeg tijdens de bezetting naar Frankrijk uitgeweken en via omzwervingen in Engeland terechtgekomen. Daar was hij vanaf 1943 actief geworden als marconist bij het Geheim (Belgisch) Leger. Na zijn dropping in ons land, seinde hij de resultaten van sabotageacties door naar de Engelse basis van de organisatie.

Stefaan De Groote, Bachte-Maria-Leerne

Bronnen

Beyen M., Alleen nog maar een straatnaam? Verzetshelden in de Wilselse herinneringspolitiek, in *Tijd-Schrift*, 2, nr. 1, 2012.

Kerckhaert N., Kroniek van Bachte-Maria-Leerne (1823-1973), Bachte-Maria-Leerne, 1973.

VERSLAG

Zaterdag 19 oktober 2019, wandeling en kaas-en wijnavond ten voordele van de vzw Munnange.

Wandelen en eten, wonen, werken, onderwijs, gezondheid, het heeft niet voor iedereen de betekenis die wij kennen. En al helemaal niet in Oeganda, waar de meerderheid van de bevolking niet kan genieten van de rijkdom en de ongelooflijke schoonheid van het land.

In 2011 werd door Vlaamse vrijwilligers aan de universiteit van Entebbe (Oeganda) de vzw Munnange gesticht met de bedoeling psychologische hulp te verlenen aan de kwetsbare mensen en aan mensen in nood.

Het *Munnange Counseling Centre* biedt begeleiding aan op de campus van de Nkumba University in Entebbe en aan hulpvragers bij de politie, in de gevangenis, in scholen, weeshuizen en dorpsgemeenschappen in de omgeving van Entebbe.

Deze hulpverlening kost uiteraard geld en Munnange wordt voor 100% gefinancierd door giften van vrienden en sympathisanten.

Net als in de voorbije jaren organiseerde de heemkundige kring in samenwerking met en ten voordele van Munnange een geleide wandeling door de Kalevallei met aansluitend kaas- en wijnavond.

Deelnemers konden kiezen tussen een lange wandeling van ca. 11 km geleid door onze ervaren wandelaar en bestuurslid Luc Bauwens. Met een twintigtal doorgedreven stappers trok hij van Merendree naar de molen in Vinderhoute en terug naar het PC in Merendree.

De korte wandeling werd geleid door Roland Luttens en Jan Luysaert. Afwisselend hielden zij in dit enig mooie natuurgebied halt en vertelden merkwaardigheden over de landschapsgeschiedenis, over plaatsnamen, de fauna en de flora.

Nu iedereen was uitgewaaid na deze zonnige herfstwandeling lokte de lange kaastafel uit tot een flinke maaltijd. Bij een glas wijn en een assortiment kaas van de kaasmakerij Het Hinkelspel kon in een gemoedelijk sfeer verder gepraat worden.

Nadat de laatste gasten waren vertrokken, ging een ploeg vrijwilligers aan het werk om af te wassen, op te ruimen en schoon te maken zodat de zaal weer klaar stond voor de volgende gebruikers.

J.L.

Heemkundige Kring HET LAND VAN NEVELE

1970-2020